

KANSAINVÄLISEN JA EKUMEENISEN TOIMINNAN KOULUTUSOHJELMA
"KETKO" EKUMEENISEN KASVATUKSEN VÄLINEENÄ

Virpi Paulanto
Opinnäytetyö, kevät 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Järvenpää
Diakonia ja kristillinen kasvatus,
sosionomi YAMK

TIIVISTELMÄ

Paulanto, Virpi. Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelma KETKO ekumeenisen kasvatuksen välineenä. Diak Järvenpää, kevät 2015, 64s., 7 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diakonian ja kristillisen kasvatuksen koulutusohjelma, YAMK-tutkinto.

Opinnäytetyössä tutkin Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisosaoston Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelmaa (KETKO). Tutkimustehtävänäni oli selvittää millaisia tietoja ja taitoja koulutus tuottaa, millainen vaikutus sillä on osallistujan työuraan ja kristilliseen identiteettiin sekä miten Ketko-koulutus toimii ekumeenisen kasvatuksen välineenä.

Tutkimusaineistoni koostui yhteensä kuudesta tarinasta. Viisi tarinaa oli kurssilaiden kirjoittamia ja yksi ketkosihteerin. Kaikki vastanneet olivat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Narratiivit mahdollistivat huomion kiinnittämisen kertomuksiin tiedon välittäjänä ja antoivat äänen kurssin suorittaneille. Narratiivien sisällönanalyysillä löysin tutkimukselle merkittäviä elementtejä tutkimustehtäväni mukaisten kysymysten määrittämien teemojen alle.

Teoreettinen viitekehys rakentui konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä, opetussuunnitelma-ajattelun perusteista sekä ekumeenisen kasvatuksen käsitelmäärittelyistä. Tausta-aineistona oli teos ”Vieraasta tutuksi. Ketko 30 vuotta”.

Tutkimukseni osoitti koulutuksen antavan asiantietoa, kokemuksellista tietoa ja vierailijoiden ja toisten osallistujien välittämää tietoa. Ketko-koulutus vaikutti kurssilaiden ja ketkosihteerin työelämän valintoihin, pyrkimyksiin omien työtehtävien rajoissa luoda yhteyksiä eri kirkkokuntien välille sekä erityisen merkittävästi asenteiden ja kristityn identiteetin muodostumiseen. Ekumeenisena oppimisena Ketko-koulutuksessa korostui tietopuolista osaamista tärkeämpänä kristinuskon erilaisten ilmenemistapojen ymmärtäminen ja kunnioittaminen.

Ketko-koulutus osoittautui merkittäväksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenten ekumeenisesta oppimista edistäväksi kirkollisen aikuiskasvatuksen ja aikuiskoulutuksen välineeksi.

Asiasanat: Narratiivien tutkimus, koulutus, kasvatus, oppiminen, opetus, ekumenia, aikuiskoulutus.

ABSTRACT

Paulanto, Virpi. "KETKO", A Program for International and Ecumenical Education as an instrument for ecumenical learning. Diak Järvenpää, Spring 2015, 64 pages, 7 attachments.
Diaconia University of Applied Science. Master in Diaconia and Christian Education.

This study focuses on the Program for International and Ecumenical Education called "Ketko". Program is organised by the Finnish Ecumenical Council Youth. Aim of the study was to understand what kind of information and skills this education program provides, what kind of an effect it has on the careers and Christian identities of the persons taking part in the course, and what kind of a method Ketko is as an ecumenical education.

Research data consisted of total six narratives, five from the participants and one from the course secretary. Narratives were the main information. All of the writers were members of the Evangelical Lutheran Church in Finland. Narratives gave the voice to the participants. Systematic analyse method gave thematic information guided by the research questions.

The theoretical back round consist of constructivism, ecumenical education and framework of curriculum. The history of Ketko-program from a book called "Vieraasta tutuksi. Ketko 30 vuotta" was also used as a background.

The research shows Ketko-program giving ecumenical education through facts and empirical information and knowledge transmitted by other participants. Program impacts career possibilities and the personal growth as a Christian and especially effects the attitudes towards other Christians and members of other religions. As an ecumenical education Ketko-program emphasizes learning to understand and honour different impressions of Christianity.

Ketko-program was seen as an adult education program advancing the ecumenical learning and ecumenical attitudes especially among the member of the Evangelical Lutheran Church in Finland.

Keywords: Narratives, ecumenism, constructivism, ecumenical, education, learning, teaching, adult education.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
2	EKUMEENINEN LIIKE	9
	2.1. Historialliset ja teologiset lähtökohdat	9
	2.2. Ekumeeninen liike Suomessa	10
	2.3. Ekumeeninen kasvatus	13
	2.4.1. Aikaisemmat tutkimukset	16
3	OPETUSSUUNNITELMA-AJATTELUN PERUSTEET	19
	3.1. Konstruktivistinen oppimiskäsitys	19
	3.2. Opetussuunnitelma	20
	3.3. Koulutuksen arviointi	22
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	25
	4.1. Tutkimuskysymys ja tutkimusmenetelmä	25
	4.2. Narratiivien tutkimus	26
	4.3. Aineistonkeruumenetelmä	28
	4.4. Narratiivien sisällönanalyysi	29
	4.5. Luotettavuus ja eettisyys	32
5	KANSAINVÄLISEN JA EKUMEENISEN TOIMINNAN KOULUTUSOHJELMA	35
	5.1. Ketko-koulutuksen syntyhistoria	35
	5.2. Ketkon opetussuunnitelma	37
	5.2.1. Tavoitteet	38
	5.2.2. Oppiaines	39
	5.2.3. Opetusmenetelmät ja toteutustavat	40
6	KETKO KURSSILAISTEN KERTOMANA	43
	6.1. Ketkosta tietoja ja taitoja	43
	6.2. Ketkon merkitys identiteettiin ja työuraan	45
	6.3. Ketko ekumeenisen kasvatuksen välineenä	48
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	51
8	LÄHTEET	57

1 JOHDANTO

Uskontojen lukumäärä on kasvanut ja uskonnon näkyminen arjessa lisääntynyt. Uskonnollinen kenttä Suomessa on 2000-luvun alussa erilaisempi kuin milloinkaan ennen. (Komulainen 2009, 18–20.) Kulttuurienvälinen vuorovaikutus on korostunut yhteiskunnan eri tasoilla. Toimintaympäristön muutos on tuonut uusia haasteita ja ammatillisia osaamisvaatimuksia työntekijöille, koulutukselle sekä johtamiselle. Maahanmuuttajien määrän kasvu on edellyttänyt työelämän, työntekijöiden ja palvelujärjestelmien entistä parempaa kykyä ja valmiuksia kohdata erilaisista kulttuureista tulevia ja vastata eri etnisistä ryhmistä tulevien maahanmuuttajien tarpeisiin. Monikulttuurisuuden huomioimisesta on tullut osa ammattitaitoa. Kulttuurisesta moninaisuudesta keskusteltaessa uskonnolliseen monimuotoisuuteen ei ole kiinnitetty paljonkaan huomiota uskonnon keskeisestä ja tärkeästä ulottuvuudesta huolimatta. (Arvilommi 2005, 116–117; Kallioniemi 2010, 79–80.)

”Kohti Pyhää” – ja ”Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa” – asiakirjat käsittelevät yhteiskunnan muuttumista uskonnollisesti monimuotoisemmaksi evankelis-luterilaisen kirkon näkökulmasta. Yhteiskunnan muutos ja paikallis-seurakunnissa eri tavoin näkyvä kansainvälisyys haastavat kirkon perustana olevat yhdenmukaiset rakenteet ja yhteiset toimintatavat. Kysymykset erilaisen kristinuskon tulkintojen ja muiden uskontojen ja niiden kannattajien kohtaamisesta evankelis-luterilaisen kirkon ja kristittyjen välisen vieraanvaraisuuden näkökulmasta nousevat teologian ja toiminnan tarkastelun keskiöön. Katolisen kirkon, ortodoksisen kirkon ja vapaisiin suuntiin kuuluvien kirkkojen ja seurakuntien toimintojen laajentuessa ja aseman vahvistuessa myös ekuumeeniset yhteydet nousevat esiin uudella tavalla. (Viitala 2004, 47; Helander 2011, 61, 72; Kohti Pyhää 2013, 27; Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa 2014, 13–18, 20–21, 26.)

Muuttunut yhteiskunnallinen tilanne on heijastunut myös uskontokasvatuksen perusteista, tavoitteista ja tehtävästä monikulttuurisessa ja jälkiteollisessa yhteiskunnassa käytävään aktiiviseen keskusteluun. Uskontoihin ja katso-

muksiin liittyvällä kasvatuksella on erityinen merkitys yhteiskunnallisten muutosten vuoksi. Uskontokasvatuksen perustelut nousevat yhä enemmän yhteiskunnan tarpeista. Globaalissa maailmassa myös ekumeenisen kasvatuksen merkitys korostuu. Oma uskonnollinen perinne tulisi tuntea aikaisempaa syvemmin. (Kallioniemi 2015; Kallioniemi 2010, 77–88.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeenisessa strategiassa nähdään tärkeänä ekumeenisesta kasvatustyöstä vastaavan työntekijäkunnan asenteisiin vaikuttaminen sekä uskontojenvälisen yhteistyön mahdollistaminen ja parantaminen. Strategia korostaa erityisesti kirkon työntekijöiden työhön ja sen jäsenten osallistumis- ja toimintamahdollisuuksiin vaikuttavan aineiston merkitystä. Strategian mukaan ekumeenisen kasvatuksen päämääränä on tiedon lisääminen ja ekumeenisen motivaation sekä asennoitumisen vahvistaminen luterilaisen identiteetin pohjalta. Strategiassa visiona on kirkko, jossa ekumeenisuus näkyy paikallisseurakuntien toiminnassa kirkon jäsenten keskinäisenä yhteytenä, todistuksena ja palvelun. Ekumenia ymmärretään olennaisena osana kristillistä uskoa, jossa kirkon jäsenet ovat tietoisia kuulumisesta Kristuksen maailmanlaajaan kirkkoon ja jossa oppikeskustelut ja arkinen toiminta tukevat toinen toisiaan. (Meidän kirkko 2011, 8–15, 29–32.)

Koulutuksen ja kasvatuksen merkitys korostuu yritettäessä sopeutua ja hallita toimintaympäristön muuttumisen mukaan tuomia seurauksia. (Aalto, Ahokas & Kuosa 2008, 21). Koulutus on väline, jolla pyritään säätelemään ja vaikuttamaan yksilöiden toimintaan. Koulutus on interventio, jolla yritetään aikaansaada muutos koulutettavan taidoissa, tiedoissa, asenteissa, arvoissa, motivaatiossa sekä mahdollistamaan monipuolinen ja avara maailmankuva (Rauste–von Wright, von Wright & Soini 2003, 10, 17, 40.)

Dialogiin valmentavan koulutuksen tuottajana tulevaisuuden haasteena kirkolla ja yhteiskunnalla on ihmisten erilaisuuden hyväksyminen sekä oman ja muiden ihmisten uskonto- ja kulttuuriperinteen tunteminen (Helander 2011, 73).

Suomalaiseen ekumeeniseen kasvatukseen on vuodesta 1983 alkaen antanut merkittävän panoksen Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisajaoston Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelma Ketko.

Tässä opinnäytetyössäni tarkastelen Ketko-koulutusta kirkollisena aikuiskasvatuksena ja aikuiskoulutuksena ekumeenisen kasvatuksen viitekehysessä, jossa korostuu oppimisen kokemuksellisuus sekä konkreettisuus eli ekumeeninen kasvatus käytännön toiminnassa. (Laine & Torppa 2010, 46–47.) Tutkimuksen kohteena ovat eri aikoina Ketko-kurssille osallistuneet ja kurssisihteerit. Tutkimuksessa selvitän millainen Ketko-koulutus on ja millaisia vaikutuksia se on antanut osallistujille kansainväliseen ja ekumeeniseen toimintaan. Tutkimukseni tavoitteena ei ole tuottaa yhtä totuutta ja yleistettävää tutkimustulosta koulutuksen vaikutuksista, vaan tuoda esiin kurssilaisten omia kokemuksia.

Kiinnostuin Ketko-koulutuksen tutkimisesta seurattessani evankelis-luterilaisen kirkon diakonina eri kristillisten kirkkojen yhteistoimintaa ja työskennellessäni eri tavoin paikallisekumeenisen yhteistyön edistämiseksi. Tutkimusintressiä vahvistivat omat kokemukset Ketko-kurssilla 2009–2010 sekä mahdollisuus tutkia koulutusta, josta olen kurssisihteerinä vastannut Helsingissä lukuvuoden 2014–2015. Omalla kurssiosallistumisellani ja kurssisihteerin työkokemuksella on ollut merkitystä tutkimuksen kysymyksenasetteluihin, tutkimusmenetelmän valintaan, johtopäätöksiin ja pohdintaan. Tutkimuksessani tiedostin omien Ketko-kurssille osallistumiseni ja kokemukseni ketkosihteerinä vaikuttavan tutkimukseeni ja toisten kurssilaisten tekstien analysoimiseen.

Tarkoituksenani oli tuoda esiin tarpeellista tietoa ja tutkittavien omaa ymmärrystä, ajattelua ja puhetapaa Ketko-koulutuksesta perustaksi koulutuksen käytäntöjen kehittämistyöhön. Tutkimuksen tuloksia tullaan hyödyntämään myös lukuvuoden 2015–2016 kurssisisältöjen kehittämisessä.

Tutkimukseni teoreettinen ekumeenisen kasvatuksen viitekehys rakentuu toisessa ja kolmannessa luvussa. Ensin esittelen ekumeenisen liikkeen kansainvälistä ja suomalaista historiaa, ekumeenisen kasvatuksen käsitelmärit-

telyjä sekä aikaisempia tutkimuksia koulutuksesta. Kolmannessa luvussa esittelen konstruktivistisen oppimiskäsityksen ja opetussuunnitelma-ajattelun perusteet. Neljäs ja viides luku käsittelevät tutkimustehtävää, tutkimusaineistoa sekä aineiston analyysia. Viides luku keskittyy koulutuksen opetussuunnitelmaan. Kuudennessa luvussa esittelen tutkimukseni johtopäätöksissä työn tärkeimmät tulokset. Lopuksi pohdin ja arvioin tulosten käytännön sovellusmahdollisuuksia.

2 EKUMEENINEN LIIKE

2.1. Historialliset ja teologiset lähtökohdat

Historiansa alusta alkaen kirkko on ensisijaisesti jumalanpalveluksen yhteisö, jossa olennaisinta on kirkon ykseys ja uskovien yhteys. Nikealais-konstantinopolilainen uskontunnustus on kaikkia kristittyjä yhdistävä kristinuskon määritelmä. Kirkon ykseyttä haastavissa vaativimmissakin ajanjaksoissa pyrkimyksenä on ollut rinnakkaisten kirkollisten rakenteiden estäminen ja rikkoutuneen yhteyden palauttaminen. Tärkeimpiä ykseyden menetelmiä olivat kaikkia yhdistävät kirkolliskokoukset, ekumeeniset synodit, joita pidettiin Nikeassa vuonna 325, Konstantinopolissa vuonna 381, Efesoksessa vuonna 431, Kalkedonissa vuonna 451, Trullossa vuonna 692 ja vuosisatojen jälkeen Lyonissa vuonna 1274 ja Ferrara-Firenzessä vuosina 1438–39. Lännen ja idän kirkkojen erottua toisistaan lähes tuhatvuotisesta kehityksestä ja poliittisista sekä kulttuurisista olosuhteista johtuen kristityt eivät enää mieltäneet kuuluvansa samaan kirkkoon kaikkialla maailmassa. (Huttunen 2010, 9–16.)

Protestanttien ykseystavoittelut 1500-luvulla päättyivät lujittamaan katolisen, luterilaisen ja reformoidun kirkon toisistaan erillisiksi identiteeteiksi. 1600-luvulta alkaen kirkosta puhuttiin monikossa. Maantieteellisesti määritetyllä alueella saattoi olla useita kristillisiä kirkkoja ilman, että se vaikutti ymmärrykseen kristinuskon olemuksesta. Ekumeeninen tietoisuus oli yksilöiden varassa. Liturgisen perinnön jatkumon katkettua jumalanpalvelus ei enää muodostanut yhteyttä apostolisiin juuriin tai toisiin kristittyihin. Kirkon kaksituhattu vuotisen historian näkökulmasta lännen kirkon sisäinen hajaannus aiheutti syvemmät erot kuin mikään aikaisempi hajaannus. Myönteisenä reformaation kokivat tavalliset ihmiset. Reformaatio antoi heille itselleen vastuun omasta uskosta ja hengellisestä elämästä. (Huttunen 2010, 17–18.)

Nykyinen ekumeeninen liike syntyi 1830-luvulla. Pariisin maailmankokous määritteli vuonna 1855 protestanttisten kirkkokuntien hengellisen yhteyden

perustan ja rajat. Pariisin baasis muodostui koko ekumeenisen liikkeen hengellisen ja teologisen identiteetin perustaksi. Pariisin baasiksen mukaan ekumeeninen liike on yhteyttä, joka perustuu uskoon Jeesukseen Kristukseen Jumalana ja Vapahtajana Raamatun mukaan. (Huttunen 2010, 18–22.)

Edinburghin maailmanlähetyiskonferenssi vuonna 1910 vaikutti ekumeenisen kiinnostuksen heräämiseen myös kirkonjohtajien ja akateemisten teologiiden keskuudessa. Ruotsin arkkipiispa Nathan Söderblomin perintönä on sanan *ekumenia* käyttäminen kristittyjen yhteyden ja kirkon ykseyttä tavoittelevan liikkeen nimenä. Kirkkohistoriallisesti merkityksellisiä muutoksia ovat olleet Kirkkojen Maailmanneuvoston syntyminen paikallisten kirkkojen neuvostoksi Life and Work- sekä Faith and Order-liikkeiden pohjalta, lännen ja idän kirkkojen yhteinen julistus vuonna 1964 sekä Vatikanin toisen kirkolliskokouksen (1962–1965) jälkeiset muutokset katolisen kirkon suhtautumisessa ekumeenisiin pyrkimyksiin. Merkittävimpiä ekumeenisen liikkeen aikaansaannoksia Euroopassa ovat KMN:n asiakirja ”Kaste, ehtoollinen ja virka” (BEM – Baptisms, Eucharist and Ministry), Leuenbergin konkordia, Porvoon sopimus sekä Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta. (Huttunen 2010, 18–22.)

Ekumeeninen liike on muuttanut kirkkohistorian suunnan kohti yhteyttä ja ykseyttä. Toiset kristityt nähdään sisarina ja veljinä. Ekumeenisesta menetelmästä on mahdollista rakentaa dialogia ja yhteistoiminnasta on löydetty hyödyllisiä piirteitä eri uskontojen lähentymiselle. Koska ekumenian ytimessä on Kristukseen uskovien yhteys, siitä ei voida johtaa suoraa perustelua uskontojen väliseen dialogiin. (Huttunen 2010, 22, 27.)

2.2. Ekumeeninen liike Suomessa

Suomessa järjestäytyneeseen ekumeeniseen toimintaan kansainvälisesti vaikuttivat merkittävästi vuonna 1914 perustettu World Alliance-liike, opillisiin kysymyksiin keskittynyt Faith and Order-liike sekä käytännön sosiaalieettisiin kysymyksiin keskittynyt Life and Work-liike. Kansainvälistä ekumeenista toi-

mintaa vahvistivat Luterilaisen maailmanliiton perustaminen vuonna 1947 ja Kirkkojen maailmanneuvoston vuonna 1948. Suomessa yhteiskristillisen ja ekumeenisen toiminnan maaperän muodostumista sekä yksittäisten kristittyjen, kirkollisten järjestöjen ja kirkkojen yhteistyöpyrkimyksiä mahdollistivat ensimmäisinä 1800-luvulla opiskelija- ja maallikkoliikkeet Nuorten miesten kristillinen yhdistys NMKY, Nuorten naisten kristillinen yhdistys NNKY ja Ylioppilaiden kristillinen maailmanliitto WSCF. Merkittäviä toimijoita olivat myös vuonna 1909 perustettu Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto (SKY) sekä vuonna 1948 perustettu Ortodoksinen Opiskelijaliitto (OOL). (Koskelainen, Nortomaa & Tiitu 2013, 15; Laine & Torppa 35–40, 44; Pajunen 2010, 37; Rusama 1999, 13, 16–25, 383–385.)

Ensimmäinen suomalainen World Alliance-kansalaistoimikunta toimi vuodet 1917–1932. Toiminnan keskiössä olivat käytännön kysymykset ja pääpaino kansainvälisten yhteyksien hoitamisessa. Toimikunnan jäsenistö muuttui vuodesta 1924 alkaen ekumeeniseksi muiden kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen edustajien mukaantulon myötä. Toimikunta käsitteli rauhankysymyksiä, teologisia kysymyksiä sekä kristittyjen ykseyttä ilmentäviä aiheita. Toimikunnan nimi muuttui vuosiksi 1933–1963 Yleiskirkolliseksi toimikunnaksi ja toiminta laajempaa ekumeniaa edustavaksi. Yhteydenpito kansainvälisiksi organisaatioiksi muuttuneisiin Life and Work- ja Faith and Order-liikkeisiin sekä yhteyksien hoitaminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lisäksi muihin Suomessa toimiviin kirkkokuntiin koettiin aikaisempaa tärkeämmäksi. Kotimaisen ja kansainvälisen ekumeenisen toiminnan vahvistumisen myötä Yleiskirkollisen toimikunnan nimi vaihtui vuonna 1963 Suomen Ekumeeniseksi Neuvostoksi (SEN). Vuonna 1975 liike rekisteröitiin yhdistykseksi ja on toiminut siitä lähtien nimellä Suomen Ekumeeninen Neuvosto ry. (Rusama 1999, 22–25, 94–97, 137, 202, 384–385, 389.)

Suomen Ekumeenisen Neuvoston toiminnan oleellisena osana toimivat jaostot, joista ensimmäisenä perustettiin Nuorisajaosto vuonna 1938. Jaosto toimi alussa nimellä nuorisotoimikunta, joka yhdessä työleiritöimikunnan kanssa järjesti avustustoimintaa ja ekumeenisia nuorisotyön neuvotteluja. Nuorisajaoston aktiivisia yhteistyökumppaneita olivat vuonna 1968 perustettu Euroo-

pan ekumeeninen nuorisoneuvosto (EYCE) ja Kirkkojen maailmanneuvoston nuorisotoimisto. Työleirijaosto järjesti ekumeenisia työleirejä Suomessa sekä valitsi ja valmensi suomalaisia osallistujiksi EYCE:n alaisille ekumeeniseen ja sosiaalieettiseen toimintaan keskittyneille kansainvälisille työleireille. Osallistujat olivat nuorisotyön ammattilaisia ja myöhemmin myös nuoria ja vapaaehtoisia nuorisotyöntekijöitä. Yhteydet muiden maiden kirkkoihin lisääntyivät 1970-luvun loppupuolella ja nuorisajaosto oli aktiivinen toimija sekä kotimaassa että kansainvälisissä yhteyksissä. Osin päällekkäisten toimintojen johdosta työleirijaosto lakkautettiin ja toiminnat liitettiin nuorisajaoston alaisuuteen perustettuun työleiritoimikuntaan vuonna 1979. (Koskelainen ym. 2013, 8, 16–17; Rusama 1999, 169–170, 262, 265.)

Vuonna 2013 Suomen Ekumeeniseen Neuvostoon (SEN) kuului 11 jäsenkirkkoa. Tarkkailijoina oli viisi Suomessa toimivaa kristillistä kirkkoa ja/tai kristillistä yhteisöä. Neuvoston kumppanuusjärjestöjä oli 19. SEN osallistui vuonna 2013 erityisesti kristinuskon ja yleensä uskonnollisuuden paikasta ja merkityksestä julkisuudessa käytyyn yhteiskunnalliseen keskusteluun. SEN tuki kirkkoja ja edisti niiden keskinäistä yhteistyötä erityisesti maahanmuuttoon, ympäristöhaasteisiin ja uskontojen kohtaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Monissa SEN:n toiminnoissa Raamatun sanomaan perustuva ihmisarvo ja kansainvälisen oikeuden mukaiset ihmisoikeudet olivat keskiössä. SEN ylläpiti ekumeenisia verkostoja ekumeenisen teologian, kasvatuksen, nuorisotyön ja paikallisen toiminnan alueella sekä haastoi kirkot uusien kansainvälisten ekumeenisten asiakirjojen reseptioprosessiin. Ekumeeninen rukousviikko ja Vastuuviikko toivat ekumeenisia toimijoita yhteen paikallistasolla. Suomen Ekumeeninen Neuvosto korosti vuonna 2013 kirkkojen ja uskontokuntien olennaista merkitystä yhteisöllisinä kotouttajina ja siltana eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten välillä. (Suomen Ekumeeninen Neuvosto 2013, 9.)

Tällä hetkellä Suomen Ekumeenisessa Neuvossa toimii aktiivisesti seitsemän eri jaostoa. Ekumeeninen teko-tunnustus annettiin Taizé Helsinki 2012-tapahtuman vapaaehtoisten ydinjoukolle, 39 nuorelle aikuiselle. (Suomen Ekumeeninen Neuvosto 2013, 9.)

2.3. Ekumeeninen kasvatus

Ekumeeninen kasvatus sai alkunsa 1700-luvun lopulla Englannissa vaikuttaneesta protestanttisesta pyhäkoululiikkeestä, joka laajeni ekumeeniseksi 1920-luvulla. (Laine & Torppa 2010, 35–40.)

Kansainvälisissä yhteyksissä käsitteet ekumeeninen kasvatus (ecumenical education), ekumeeninen koulutus (ecumenical formation) ja ekumeeninen oppiminen (ecumenical learning) esiintyvät toistensa synonyymeina, joiden käyttöön vaikuttavat muun muassa kulttuurinen konteksti ja pedagoginen ajattelutapa. (Laine & Torpa 2010, 39–47.) Suomessa kasvatus (education) määritellään inhimilliseksi toiminnaksi, jonka tarkoituksena on luoda edellytyksiä ihmisten monipuoliselle kasvulle ja kehitykselle ja opetus (teaching) kasvatustavoitteiden suuntaiseksi intentionaaliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tarkoituksena on aikaansaada oppimista. Koulutus määritellään kasvatuksen alakäsitteeksi, joka viittaa organisoituun ja institutionalisoituun kasvatuksen alueeseen ja tähtää erityisten taitojen harjaannuttamiseen, tietojen opettamiseen sekä kognitiivisten kykyjen kehittämiseen. Oppimisella (learning) tarkoitetaan sellaista käyttäytymisessä havaittavaa pysyvää muutosta, joka on ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta syntynyttä, joko siten, että ympäristö on systemaattisesti opetuksen avulla pyrkinyt muuttamaan käyttäytymistä tai siten, että ympäristön vaikutus on tahatonta. (Hirsjärvi 1983, 72–73, 95, 131,136; Uusikylä & Atjonen 2005, 18.)

Kansainvälisissä ekumeenisen kasvatuksen sisällöissä painottuvat hengellisyys, kirkon ykseys, luomakunnan eheys, kontekstuaalisuus, kokonaisvaltaisuus, elinikäisyys, vuorovaikutuksellisuus ja toisilta oppiminen. Asiakokonaisuudet liittyvät sekä ekumeenisen liikkeen painotuksiin että kristilliseen kasvatukseen. Ekumeenisella kasvatuksella on yhtymäkohtia monikulttuurisuus-, kansainvälisyys-, rauhan-, ihmisoikeus-, ympäristö- sekä globaalikasvatukseen. Ekumeeninen kasvatus eroaa kansainvälisyyskasvatuksesta ja monikulttuurisuuskasvatuksesta siten, että siinä on aina läsnä kolme elementtiä: ekklesiologisuus, missionäärisyys ja sosiaalieettisyys. Jokin näistä elemen-

teistä voi olla toista voimakkaampi, mutta yksikään ei voi puuttua kokonaan. (Peiponen 2010, 219–220; Laine & Torppa 2010, 39–47, 51–52, 75–85.)

Suomenkielellä ekumeenisesta kasvatuksesta on julkaistu vain yksi alan perusteos ”Ekumeeninen kasvatusta. Mitä opimme toisiltamme?” Teoksessa eri kirjoittajat käsittelevät ekumeenisen kasvatuksen teologisia ja pedagogisia perusteita sekä erilaisia käytäntöjä ja määrittelevät mitä on ekumeeninen kasvatusta Suomessa.

Kirjan toimittajat Laine ja Torppa (2010) määrittelevät ekumeenisen kasvatusta ja sen rinnakkaiskäsitteinä ekumeenisen koulutusta ja ekumeenisen oppimista, kokonaisvaltaiseksi ja vuorovaikutteiseksi toiminnaksi. Toiminnan tavoitteena on välittää informaalista tietoa kristittyjen välisistä eroista ja ekumeenisen liikkeen piirissä saavutetusta lähentymisestä sekä asenteisiin, käytöksen ja toimintatapoihin vaikuttaminen ja uuden ymmärryksen muodostuminen ja ihmisen kasvattaminen ekumeeniseksi. Ekumeeninen kasvatusta tarkoittaa tällöin kristilliseen uskoon perustuvaa kasvatusta, joka pyrkii edistämään kristittyjen näkyvää ykseyttä. Keskeistä ekumeenisessä kasvatuksessa on tiedon välittäminen ja osallistuminen kristillisen yhteisön elämään. (Laine & Torppa 2010, 39–47, 51–52, 75–85.)

Peiponen (2010) määrittelee ekumeenisen kasvatusta tarkoittavan sitoutumista ja osallistumista kokonaiseen ekumeeniseen oppimisprosessiin, joka toteutuu paikallisissa kirkkoissa, tunnustuskunnissa ja maailmanlaajassa yhteydessä. Ekumeeninen kasvatusta on olennainen osa kristillistä kasvatusta ja kirkon elämää, ei vain sen yksi ulottuvuus, työmuoto tai kasvatustyön lohko. Ekumenian kokeminen osana ekumeenisestä kasvatusta tapahtuu kirkkojen elämässä, jumalanpalveluksessa, diakoniassa ja todistuksessa. Alkukosketus voi olla vierailu toisen kirkkokunnan kirkkotilassa, jumalanpalvelukseen osallistuminen tai yhteinen rukoushetki, joissa tarkoituksena on mahdollistaa eri kirkkoihin kuuluville toistensa erilaisuuden kunnioittaminen ja ymmärtäminen. (Peiponen 2010, 218–224.)

Wrang (2010) määrittelee ekumeenisen kasvatusta ”meidän ja muiden” välisen rajan kyseenalaistamiseksi ja siirtämiseksi, joskus myös sen vahvis-

tamiseksi. (Wrang 2010, 207) Myös Huttunen (2010) kuvaa ekumeenista liikettä oman paikan siirtymisenä kuvatessaan liikettä hengelliseksi liikkeeksi kohti Kristusta, jossa kulkiessaan kohti Kristusta kristityt tunnistavat toisensa saman Kristuksen opetuslapsiksi ja pääsevät myös lähemmäs toisia kristittyjä. Tämä vastaa käsitystä Kristuksen opetuslasten ykseyden löytymistä uskon ytimestä, kristillisen tradition juuresta, joka on myös hengellisen kasvun päämäärä. (Huttunen 2010, 8.)

Kristittyjen näkökulmaa painottaa myös Hietämäki (2010), jonka mukaan ekumeenisen kasvatuksen tavoitteena on rakentaa sellaista kristillistä identiteettiä, joka on yhtäältä tietoinen omista lähtökohdistaan ja toisaalta pystyy kohtaamaan erilaisuutta, ja joka perustuu luottamukselle ja kyvylle kohdata toinen ihminen. Hietämäen mukaan ekumeenisessa oppimisessa on kyse kokonaisvaltaisen muutoksen aikaansaavasta prosessista, jossa uskonnollisia kokemuksia koskeva tieto sekä kokemuksellisuus liittyvät välittömästi toisiinsa. Kasvatuksen kautta syntyy ekumeeninen orientaatio, jota määrittää tietoisuus lähiympäristön ja globaalin yhteisön välisestä vastavuoroisesta suhteesta ja joka näkyy tiedon, taitojen ja asenteen tasolla. Hietämäki korostaa ekumeenisen kasvatuksen ydintehtävänä erityisesti kohtaamisen näkökulmaa jolloin kasvatuksen painopiste on kommunikaatiotaitojen ja kohtaamisen taidon kehittämisessä. (Hietämäki 2010, 60, 67–68.)

Laajempi ekumenian määritelmä tulee esiin Kallioniemen (2010) määrittellessä ekumeenisen kasvatuksen informaaliseksi ja formaaliksi sekä klassisessa mielessä kristikunnan sisällä tapahtuvaksi yhteistoiminnaksi että modernissa mielessä koko maanpiiriä kattavaksi toiminnaksi, jolloin sen yhteyteen voidaan liittää myös sekulaari maailma ja vieraat uskonnot. Kallioniemen mukaan ekumeenisen kasvatuksen keskeisin lähtökohta on uskontojen, katsomusten ja kirkkokuntien tarkasteleminen sekä edellytysten luominen dialogiin ja vuorovaikutukseen eri uskontojen, katsomusten ja kirkkokuntien edustajien välille. Kallioniemen mukaan ekumeenista kasvatusta tapahtuu seurakuntien kasvatustoiminnassa, koulujen uskonnonopetuksessa, osana koulujen kulttuuriperintökasvatusta sekä myös kodeissa, joissa vanhemmat kuuluvat eri uskonto- ja kirkkokuntiin. Kallioniemi korostaa ekumeenisen kasvatuksen

mahdollisuuksia antaa valmiuksia oman uskonnon tapojen ja käytäntöjen ymmärtämisessä sekä uskonnollisen identiteetin syventämisessä. Kallioniemi näkee ekumeenisen kasvatuksen vahvistavan omaa identiteettiä, opettavan vuorovaikutuksellista dialogia sekä syventävän toiseuden kohtaamista ja ymmärtämistä (Kallioniemi 2010, 77–88.)

Ekumeniakasvatuksen paikasta kirkon kasvatusmuotojen joukossa on erilaisia määrittelyjä. Lähetyskasvatusta käsitelleessä väitöskirjassa Kuusisto (2011) määrittelee ekumeniakasvatuksen osaksi kristillisen kasvatuksen kokonaisuutta yhdessä diakonia-, kansainvälisyys-, uskontodialogi- ja lähetyskasvatuksen kanssa, koska ne sisältävät keskenään samoja teemoja. (Kuusisto 2011, 15). Hietämäki (2010) tekee eron kirkon kasvatuksen ja ekumeenisen kasvatuksen välille erottelemalla ekumeenisen kasvatuksen luonteeltaan omaksi erilliseksi kasvatustoiminnan muodoksi ja toisaalta kasvatustoiminnan laadulliseksi määritteeksi (Hietämäki 2010, 60).

Omassa ajattelussani asetan ekumeenisen kasvatuksen yhteiselle kentälle uskontokasvatuksen, monikulttuurisuuskasvatuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen kanssa, koska ne sisältävät keskenään samoja teemoja ja liittyvät erottamattomasti toisiinsa yhteiskunnallisessa muutoksessa. Toisaalta erotan ekumeniakasvatuksen omaksi kasvatuksen alueekseen, jotta sen erityispiirteet tulevat huomioiduksi ja siihen voidaan kohdistaa omaa tutkimusta. Tutkimuksessani heijastuu tämänhetkinen ymmärrykseni ekumeniasta sen suppeassa merkityksessä kirkkojen välisenä toimintana sekä suomalais-luterilainen näkökulmani.

2.4.1. Aikaisemmat tutkimukset

Huolimatta ekumeenisen yhteistyön pitkästä perinteestä, ekumeenisen kasvatuksen aihepiiristä on hyvin vähän tutkimusta. Elina Kuusisto on tehnyt lähetyskasvatuksesta väitöskirjatutkimuksen ”Avoimesti sitoutuneena. Lähetystyö kristillisessä kasvatuksessa ja vapaaehtoistyössä”. Yksittäiset opiskelijat ovat tehneet pro graduja ja opinnäytetöitä. (Kuusisto 2011; Kallioniemi 2010, 78.)

Ketko-koulutuksesta on aiemmin tehty kaksi opinnäytetyötä. Pirkko Mylly tutki koulutuksen suorittaneita kyselytutkimuksella vuonna 1990 osana Järvenpään nuorisotyönohjaajakurssin opintoja. Mylly haastatteli kurssin käyneitä kirjeitse. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten kurssin suorittaneet olivat hyödyntäneet koulutuksessa saamiaan tietoja, oliko kurssi lisännyt motivaatiota ekumeeniseen toimintaan, toteutuivatko kurssin päätavoitteet ja oliko syytä muuttaa kurssin sisältöjä. (Koskelainen ym. 2013, 86–87.)

Myllyn (1990) tutkimukseen vastanneet olivat kuudelta eri Ketko-kurssilta ja heistä 94 % oli evankelis-luterilaisen kirkon ja loput ortodoksisen kirkon jäseniä. Tutkimukseen vastanneista kurssin jälkeen edustustehtävissä ja nuorisajaostossa toimineet kokivat kurssin edistäneen heidän uraansa ja mahdollistaneen tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä suhteita. Kurssin vaikutus näkyi muutoksina asenteissa, tiedoissa, toiminnallisissa osallistumisissa sekä ulkomaalaisten kanssa solmittujen kontaktien lukumäärän lisääntymisessä. Vastaajien joukossa oli ollut myös kurssille osallistuneita, jotka kokivat, että kurssi ei hyödyttänyt tai antanut heille mitään oman työn tai elämän kannalta hyödyllistä tietoa. Myllyn tutkimus osoitti, että pääosalle osallistujia kurssi oli ollut hyödyllinen ja antanut realistisen kuvan sen aikaisesta kirkollisesta tilanteesta sekä vaikutus- ja toimintamalleista. (Mylly 1990, 24–33.) Myllyn tutkimuksessa kurssilaiset korostivat vastauksissaan arkipäivän ekumeniaa ja jumalanpalvelusyhteyttä vapaa-ajalla (Koskelainen ym. 2013, 87).

Pia Kara-Jussila tutki lukuvuoden 1991–1992 Ketko-kurssia. Kara-Jussilan tutkimuksen aiheena oli ”Ketko ekumeenisena kasvattajana”. Tutkimus osoitti kurssilaisten arvostavan eri kirkkokuntiin tutustumista ja jumalanpalveluksiin osallistumista avartavina ja tarpeellisina oppimiskokemuksina. Kurssilaiset toivoivat opetussisältöihin enemmän konkreettisuutta, mahdollisuuksia itsenäiseen ekumenian harjoittamiseen ja arkipäivän ekumenian käsittelemiseen sekä mahdollisuuksia osallistua kurssin jälkeen ekumeenisiin työtehtäviin. Kara-Jussila esitti pohdittavaksi kurssin tavoitteiden uudelleen asettamista niin, että painopistettä muutettaisiin kansainväliseen ekumeeniseen toimintaan ja erityisesti kokouksiin osallistumisen sijasta vahvistamaan paikallisen tason ekumenian osallistumismahdollisuuksia. Kara-Jussila nosti esiin evalu-

oinnin ajankohtaisuuden kurssin kehittämiseksi sekä esitti kurssilaisten osallistumisen vahvistamista kurssisisältöjen tuottamisessa ja kurssin teemoiksi arkipäivän ekumeenisista kohtaamisista nousevien sisältöjä. (Koskelainen ym. 2013, 87–88.)

Merkittävä kokonaisteos Ketko-koulutuksesta on Laura Koskelaisen, Aura Nortomaan ja Laura Tiitun vuonna 2013 toimittama historiikkiteos ”Vieraasta tutuksi. Ketkon 30 vuotta”. Teos sisältää historiallisen katsauksen koulutusohjelmasta, kurssilaisten haastatteluja, Ketko-koulutuksen kurssikriteerit, ohjeistuksen Ketko-kurssin järjestämiseksi, valokuvia vuosien varrelta sekä kurssiohjelmat vuosilta 1983–2012. (Koskelainen ym. 2013.)

3 OPETUSSUUNNITELMA-AJATTELUN PERUSTEET

3.1. Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Opetussuunnitelma-ajattelu perustuu nykyään konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka on ollut 1990-luvulta alkaen suomalaisen koulutusjärjestelmän ja kasvatus- ja koulutusalan tärkein paradigma ja perusta (Puolimatka 2002, 44).

Konstruktivismi on tietoteoreettinen näkemys siitä, mitä on tieto ja miten ihminen hankkii tietoa. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tieto on aina jostain näkökulmasta, jotakin tarkoitusta varten ja jossakin sosiaalisessa suhteessa merkityksellistä tietoa. Käsitukset todellisuudesta ovat ihmisten välisen historiallisen ja kulttuurisen prosessin tuote, kielessä rakentunut ja jatkuvasti rakentuva, jonka avulla ymmärrys tiedosta ja todellisuudesta rakentuu tietynä aikana juuri tietynlaiseksi. (Burr 1995, 1–8.) Konstruktivismiin mukaan todellisuudella on paikallinen ja ajallinen luonne. Todellisuudella on aina historiallinen ja kulttuurinen sidos. Tästä syystä ei voida olettaa, että oma tapa ymmärtää todellisuutta on sama kuin toisen. (Hyppänen 2013, 24.)

Konstruktivistinen pedagogiikka painottaa sekä oppijan oikeutta ja aktiivista roolia tiedollisten käsitystensä rakentajana aikaisempien käsitysten, tietojen ja uskomusten pohjalta että sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten yhteisöjen toimintaan osallistumisen merkitystä oppimisessa. (Kauppila 2007, 36, 40; Eteläpelto & Tynjälä 1999, 162–163; Puolimatka 2002, 44.)

Konstruktivismi jakautuu konstruktivistiseen, sosiokonstruktivistiseen ja humanistis-kokemukselliseen oppimiskäsitykseen. Konstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa ajatteluprosessin ja ymmärtämisen roolia tiedon muodostamisessa. Sosiokonstruktivistinen oppiminen on laaja-alainen prosessi, johon kuuluvat muun muassa sisäinen ja ulkoinen reflektio, itseohjautuvuus sekä identiteetin kehitys. Humanistis-kokemuksellinen oppimisenäkemys korostaa oppimiskokemuksen reflektointia, opiskelijan itseohjautuvuutta, kokemuksellisuutta, luovuutta ja minän kasvua, sekä painottaa elämysten ja kokemusten merki-

tystä opetuksessa, myös aikuiskoulutuksessa. (Kauppila 2007, 12, 28–31, 42–48; Rauste-von Wright ym. 2003, 15, 177; Ubani 2005, 170; Puolimatka 2002, 21.)

Konstruktivismiin perusajatuksen mukaan ihmiset konstruoivat eli rakentavat kertomusten välityksellä tietonsa ja identiteettinsä. Ihmisen käsitys maailmasta ja omasta itsestä on kertomus, joka muuttaa muotoaan ja rakentuu koko ajan aikaisemman kokemuksen ja tiedon varaan. Uudet kokemukset ja keskustelut muiden ihmisten kanssa muokkaavat ja muuttavat aikaisempia näkemyksiä asioista. Kaikille yhteistä yhtä todellisuutta ei ole, on vain erilaisia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja ihmismielissä konstruoituvia todellisuuksia. (Heikkinen 2010, 146.) Konstruktivisuus edellyttää opiskelijoiden aikaisemman tiedon, kokemusten ja kysymysten huomioimista eli opiskelijoiden omien näkemysten ja toiveiden huomioimista. (Pruuki 2008, 42–43.)

3.2. Opetussuunnitelma

Opetussuunnitelma on sekä filosofinen ja pedagoginen että hallinnon ja hallinnoinnin väline (Uusikylä & Atjonen 2005, 54–55). Opetussuunnitelma sisältää neljä pääosaa: tavoitteet, oppiaineksen, toteutuksen ja arvioinnin.

Tavoitteilla tarkoitetaan laajoja, yksityiskohtaisia päämääriä, jotka ohjaavat opetuksen suunnittelua ja toteutusta sekä luovat perustan opetuksen ja sen tulosten arvioinnille. (Uusikylä & Atjonen 2005, 52–53, 72–73.) Tavoitteet ilmaistaan joko opetuksen tai oppimisen näkökulmasta. Opetuksen tehtävänä on oppimisen edistäminen ja opetus ohjautuu aina tavoitteiden mukaan. Tavoitteita asetettaessa huomioidaan tavoitteiden asettaminen oppimisen taustatekijöille. Erityistä huomiota kiinnitetään ryhmän sisäisen vuorovaikutuksen laatuun, joka vaikuttaa ryhmän opiskelumotivaatioon ja halukkuuteen jakaa kokemuksia ja tietoja. (Pruuki 2008, 34–40.)

Koulutuksen opetus-oppimisprosesseihin liittyvät tavoitteet määritellään ylä- ja alatason tavoitteiksi. Ylätasolla koulutuksen tavoitteet ja päämäärät ilmais-

taan yhteiskunnallisia ja kulttuurisia arvoja ilmentävillä yleisluontoisilla käsitteillä. Alatasolla ylätasoon tavoitteet muuntuvat toimintaohjelmien muotoon. Jos alatasoon tavoitteet jäävät ylätasoon tavoitteista erilliseksi, ylätasoon tavoitteet voivat menettää merkityksensä. (Rauste-von Wright 2003, 19, 181.) Tavoitteet ovat erilaisia riippuen siitä, pyritäänkö tiedon siirtämiseen ja toistamiseen vai tiedon pohtimiseen, ymmärtämiseen tai kokeilemiseen. Tavoitteita määriteltäessä huomio voidaan kiinnittää oppimisen lopputulokseen tai opiskelu- ja oppimisprosessiin. (Pruuki 2008, 35–36.)

Oppiaines on looginen kokonaisuus. Juoni voi rakentua ajallisena jatkumona joko historiasta nykypäivään tai nykypäivästä historiaan. Sisällöllisesti opetus voi edetä yksityiskohdista kokonaisuuden hahmottamiseen tai päinvastoin. Oppiaines ei saa olla sirpaleinen ”vähän sieltä ja täältä”. Oppiainekohtaiset kokonaistavoitteet konkretisoidaan tavoitteita asetettaessa. Opetussuunnitelmassa päätetään aineksen sopivasta määrästä ja vaikeustasosta, keskeisestä ja vähemmän keskeisestä sisällöstä sekä siitä, mitä voi jättää opiskelijan oman harrastuneisuuden varaan. Opetussuunnitelmassa ilmaistujen opetuksen ja opiskelun tavoitteiden täsmentäminen on opettajan ja opiskelijoiden yhteinen tehtävä. (Pruuki 2008, 34, 39–40, 42–43.)

Opetusmenetelmissä on kyse niistä keinoista, joita käyttäen koulutukselle asetettuja tavoitteita lähestytään (Rauste-von Wright ym. 2003, 41, 66, 204). Toteuttamista koskevat ohjeet esittelevät käytännön työtapoja, oppimateriaaleja sekä opetusmenetelmiä ja opetusvälineitä tuloksellisen oppimisen saavuttamiseksi. (Uusikylä & Atjonen 2005, 52). Ekumeenisen kanssakäymisen luonne korostaa kasvatustapahtuman vastavuoroisuutta, opettajan ja oppijan tasavertaisuutta, oppimistapahtumaa dialogisena tapahtumana ja opettamisen vastaparina oppimista (Hietamäki 2010, 67).

Opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan opiskelijan motivaation ja aktiivisuuden edistäminen, opiskelijan omien tavoitteiden asettaminen, konstruktivisuus, vuorovaikutus, yhteistyö, yhteys käytäntöön sekä mahdollisuus reflektioon (Pruuki 2008, 26–29). Ekumeeniset kohtaamiset ja vuorovaikutus uusien ihmisten kanssa sekä tutustuminen uusiin ajatteluta-

poihin ovat osa ekumeenista kasvatusta (Järvinen 2010, 56–57). Ekumeenisen kasvatuksen pedagogisessa lähestymistavassa painotetaan yhdessä oppimista opettamisen sijasta. Tunnusomaisia piirteitä ovat erilaisten muurien ylittäminen, toimintaan suuntautuminen, yhdessä oppiminen, kulttuurienvälinen oppiminen sekä kokonaisvaltainen oppimisprosessi, jossa uskonnollinen ja sosiaalinen oppiminen ovat yhteydessä toisiinsa, eivät toisistaan erillisiä. (Peiponen 2010, 219–220; Laine & Torppa 2010, 39–47, 51–52, 75–85.)

3.3. Koulutuksen arviointi

Koulutus on interventio, jonka tavoitteena on aikaansaada muutos koulutettavan taidoissa, tiedoissa, asenteissa, arvoissa, motivaatiossa tai yhteisön ajankohtaisissa ongelmissa ja erilaisissa käytänteissä. Koulutuksen tehtävänä on mahdollistaa ihmiselle maailmankuva, joka on monipuolisempi ja avarampi kuin se, jonka hän arkielämän virikkeiden pohjalta voi saada. (Raustevon Wright ym. 2003, 10, 17, 40.)

Arviointiin on erilaisia lähestymistapoja arvioinnin tavoitteista riippuen. Arviointi (evaluointi) tarkoittaa suppeimmassa merkityksessään oppimistulosten arviointia. Validointi tarkoittaa sen arvioimista, täyttikö koulutus sille asetetut tavoitteet. (Rogers 2004, 274.) Arviointi voi koskea tavoitteita, suunnitelmia tai ohjelmia, oppilaiden, opettajien tai koulutusorganisaatioiden toimintaa tai se voi kohdistua tuotoksiin ja prosesseihin. Moderni näkemys arvioinnista laajentaa sen koskemaan sekä opetusprosessin panoksia, prosessia, tuloksia että myöhempiä koulutuksellisia vaikutuksia. Välittömiä oppimistuloksia laajempi käsite koulutuksen vaikuttavuus (educational effectiveness) tarkoittaa koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Koulutuksen tehokkuus (educational efficiency) tarkoittaa koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin eli kuinka tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti on hyödynnetty koulutukselle osoitettuja erialaisia resursseja. (Hirsjärvi ym. 1983, 16, 94–95.)

Koulutusta voidaan arvioida neljällä eri tasolla. Tasolla 1 arviointi kohdistuu koulutustilaisuuteen meneillään olevana hetkenä, jolloin oppijat arvioivat opetusta ja arvioinnin kohteena on pääasiallisesti kouluttaja. Tasolla 2 arvioidaan oppimista oppimistapahtuman aikana, sen lopussa ja välittömästi sen jälkeen. Tasolla 3 arvioidaan opittujen asioiden soveltamista, tietojen säilymistä ja taitoja koulutuksen jälkeen. Aikuiskoulutuksessa työyhteisöllä on erityinen merkitys uuden opitun käytäntöön saattamisessa. Pitkän aikavälin arvioinnissa pyritään selvittämään sitä, tekeekö opintojen perusteella jotain eri tavalla kuin ennen ja kuinka se, mitä tekee eri tavalla, vaikuttaa henkilökohtaisesti ja suhteessa työkollegoihin. Tasolla 4 arvioidaan koulutuksen pitkäaikaisinta vaikutusta ihmisen elämään ja työoloihin organisaatiossa. Arviointi tehdään harvoin, koska oppimisen vaikutuksia on vaikea erottaa monista muista tekijöistä. (Rogers 2004, 277–284.)

Arviointia ei tule rajata vain koulutuksen virallisten tavoitteiden toteutumiseen. Etenkin pitkällä aikaperspektiivillä monet suunnittelussa huomiotta jääneet vaikutukset voivat nousta esiin yllättävän merkittävänä. Monien tavoitteiden saavuttamista on mahdollista arvioida vain pitkän aikavälin seurannalla seuraamalla koulutetun toimintaa yhteiskunnassa ja yhteisön jäsenenä. Arvioinnin päämääränä on selventää tavoitteita ja auttaa sekä opettajia että opiskelijoita näkemään mitä on saavutettu ja mitä vaihtoehtoja kannattaa jatkossa harkita. Seurantatutkimuksella voidaan selvittää koulutuksen vaikutuksia ja varsinaista relevanssia. Seurantatutkimuksella voidaan selvittää kuinka koulutus on vaikuttanut tietojen ja taitojen lisäksi toimintastrategioihin, asenteisiin, motivaatioon, itsetuntoon sekä tulevaisuutta koskeviin odotuksiin. (Rausche-von Wright ym. 2003, 17–19, 178–179, 181–187.)

Oppimisessa on kyse muutoksesta. Tästä syystä oppimisen arviointi vaikeutuu tasolta toiselle siirryttäessä. Koulutuksen vaikutusta on vaikea todeta mitä enemmän aikaa itse oppimistapahtumasta on kulunut (Rogers 2004, 286, 288.) Oppimisen aiheuttaman muutoksen liittyessä ihmiseen erotetaan toisistaan ihmisen tieto, asenne ja taidot. Oppiminen voi koskea myös kokemuksia ja toimintaa. Asenteisiin vaikutettaessa on huomioitava yhtäaikaaisesti tiedollinen, tunteenomainen ja toiminnallinen ulottuvuus. Muutos ei ole pysyvä, jollei

se koske kaikkia ulottuvuuksia. Tietoperäisellä informaatiolla vaikutetaan asenteisiin merkittävästi vain silloin, kun yksilöllä tai ryhmällä ei ole jo olemassa olevaa vakiintunutta asennetta asiasta. Toiminnallisuus vaikuttaa erityisesti niihin oppijoihin, joille toimiminen ja tekeminen on luontevampaa kuin puhuminen. Oikeanlaisen suorituksen oppiminen edellyttää tietoa ja harjoitusta sekä opiskelijalla olevaa sisäistä mallia ja havaintoja opeteltavasta suorituksesta. (Pruuki 2008, 36–38.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

4.1. Tutkimuskysymys ja tutkimusmenetelmä

Tutkimustehtäväni on ymmärtää ja selvittää Ketko-koulutuksen toimivuutta ekumeenisen osaamisen lisääjänä ekumeeniseen toimintaan suuntautuneiden eri uskontokunnista lähtöisin olevien nuorien toimijoiden kouluttajana sekä lisätä tietoa koulutuksen toimivuudesta ja sisältöjen soveltumisesta ekumeenisen kasvatuksen välineenä.

Tutkimuskysymykseni on

Millainen kansainväliseen ja ekumeeniseen toimintaan kouluttava koulutus Ketko on?

Tutkimukseni apukysymyksiä ovat:

1. Millaisia tietoja ja taitoja koulutus tuottaa?
2. Millainen vaikutus sillä on työuraan ja osallistujan kristilliseen identiteettiin?
3. Vastaako koulutus siihen, mihin sen toivotaan vastaavan?

Tutustuin kvalitatiivisen tutkimuksen traditioihin löytääkseni valitsemaani tutkimusasetelmaan sopivan aineiston. Valitsin tutkimukseni aineistoksi kirjoitelmat ja analyysimenetelmäksi narraatioiden sisällönanalyysin neljästä erisyystä. Halusin kiinnittää huomion kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Toiseksi, halusin metodin, joka soveltuu hyvin työelämän käytäntöjen kehittämiseen. Kolmanneksi, kirjoitelmat mahdollistivat omista asenteista, osaamisesta ja henkilökohtaisista asioista kertomisen haastatteluja paremmin tilanteessa, jossa tutkija on tutkittaville entuudestaan tuttu. Aineistoni oli oltava sellainen, jossa oma tutkijan roolini olisi tutkimustilanteessa mahdollisimman vähäinen, enkä tutkijana voisi ohjailta tutkimustilannetta. Neljänneksi, tutkimustani varten tarvitsin aineiston, jossa tutkimusaihetta lähestyttäisiin

valitsemastani näkökulmasta ja syntyneet aineistot olisi tehty yksinomaan tutkimusta varten. (Hyppänen 2013, 22–25; Heikkinen 2010, 143, 145; Heikkinen 2002, 185; Halmio 1997, 9–11; Leskinen 1995, 17–18; Virtanen 2013, 77.)

Tutkimuksessani opiskelijat ja kurssisihteerit kuvaavat kokemuksensa ja muistonsa Ketko-koulutuksesta omalla tavallaan, ja kertomuksissa näkyvät heidän itse kokemansa todellisuus. Tutkimukseni tavoitteena ei ole tuottaa ainutta totuttua ja yleistettävää tutkimustulosta koulutuksen merkityksistä, vaan tuoda esiin kurssilaisten omia kokemuksia tietona. Oma tarina on sidottu siihen historialliseen aikaan ja paikkaan, jolloin kurssi on suoritettu, ja se on muodostunut vuorovaikutuksessa niiden opiskelijoiden kanssa, joiden kanssa hän on kurssin suorittanut. Tarinoissa on läsnä ja näkyvissä elämänkerrallinen näkökulma, kun henkilö kirjoittaa omaa tarinaansa kurssin vaikutuksista kurssin jälkeiseen elämään. Teemallinen omasta elämänkerrasta kirjoittaminen mahdollistaa elämän ja itsen näkemisen moniulotteisena ja erilaista näkökulmista. Karjalainen (2013) kuvaa elämäntarinan äärelle pysähtymistä oman itsen kohtaamisena. Tutkimustarkoitukseen kirjoitetuissa tarinoissa tutkimuksellisesti tärkeimpiä ovat ne sisällöllisesti asiat, jotka kirjoittaja haluaa nostaa esiin. (Hyppänen 2013, 22–25; Heikkinen 2010, 143, 145; Heikkinen 2002, 185; Halmio 1997, 9–11; Leskinen 1995, 17–18; Karjalainen 2013, 14; Virtanen 2013, 77.)

4.2. Narratiivien tutkimus

Valitsemani lähestymistapa ja narraatiot tutkimusaineistona edellyttivät perehtymistä narratiivisen tutkimuksen perusteisiin sekä aikaisempiin narratiivisella tutkimusmenetelmällä toteutettuihin ja narratiivien tutkimiseen kohdettuihin pro gradu tutkimuksiin.

Narratiivisessa tutkimuksessa tietämisen prosessi perustuu kertomusten kuulemiseen ja tuottamiseen. Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana kiinnos-

tus narratiivista tutkimusta kohtaan on lisääntynyt. Muutos liittyy tiedon- ja tiedekäsityksen muutokseen. Narratiivisuus pohjautuu samaan konstruktivistiseen oppimisenäkemykseen, joka määrittää taustalla vallitsevaa käsitystä tiedosta ja sen olemuksesta. Tieteellisessä keskustelussa narratiivisuudella voidaan viitata tiedonprosessiin eli ihmisten tapaan jäsentää kokemuksiaan tarinan muotoon, aineiston analyysitapaan, narratiivien käytännölliseen merkitykseen sekä tutkimusaineiston luonteeseen. Narratiivisuuden käsitteelle ei ole vakiintunut suomenkielistä käännöstä. Sana tarinallisuus on useampien tutkijoiden omaksuma. Usein myös synonyymejä kertomus ja narratiivi käytetään. Tutkimuksen eri alueilla narratiivisuutta ja sen lähikäsitteitä käytetään eri tarkoituksiin ja päämääriin. (Heikkinen 2002, 184–186; Heikkinen 2010, 143–145; Hyppänen 2013, 23; Erkkilä 2008, 196; Andrews ym. 2008)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija luo omanlaisia merkityksiä ja käsityksiä tutkimusaineistosta. Narratiivinen tutkimusmenetelmä rajaa tutkijan keskittämään etsinnän kirjoittajien kertomiin merkityksiin ja niistä esiin nouseviin tutkittavien omiin ääniin. Tutkijan mielenkiinto kohdistuu yksittäisten ihmisten kertomissa tarinoissa näkyviin jäsennyksiin ja erityisesti kirjoittajan persoonallisen kokemusmaailman ja näkökulman ymmärtämiseen. Tutkimuksella ei pyritä objektiiviseen tai yleistettävään tietoon vaan pyritään ymmärtämään yksilön ainutlaatuinen näkökulma suhteessa tutkittavaan ilmiöön. Tämä nähdään tutkimuksen vahvuutena; ihmisten äänet pääsevät kuuluviin ja tieto muodostuu moniäänisempänä, kerroksellisempänä sekä joukkona pieniä kertomuksia. (Lampinen 2010, 39, 40–41; Heikkinen 2002, 189–190; Erkkilä 2008, 195–196; Hyppänen 2013, 26; Andrews, Squire & Tamboukou 2008, 2.)

Narratiivinen lähestymistapa ei nojaa tiettyyn tieteeseen tai traditioon, eikä sillä ole selkeitä malleja. Lampinen (2010) määrittelee oman tutkimuksensa sijaitsevan narratiivisen tutkimuksen reunapinnalla, jolloin tutkija voi itse rakentaa omanlaisen tavan analysoida aineistoa ja löytää sisällönanalyysistä etsimiänsä elementtejä. Lampisen tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tutkia tarinoiden totuudellisuutta vaan järjestää niitä eri teoriakuvauksien alle kuvaamaan tutkimuksen kohteena olevaa aihetta. (Lampinen 2010, 40–41.)

Hänninen (2003) määrittelee väitöskirjassaan *tarinallisen tutkimuksen* tarkoittavan sellaista tutkimusta, jossa tarinan, kertomuksen tai narratiivin käsitettä käytetään asian ymmärtämisvälineenä. Hän kutsuu tätä myös narratiiviseksi tutkimukseksi. Tarinallinen lähestymistapa tarkoittaa psykologista tai sosiaali-tieteellistä suuntausta, jossa tarina, kertomus tai kirjoitus, nähdään ajattelun välineenä ja elämän jäsentämisen muotona. (Hänninen 2003, 15.)

Valitsemani tutkimusmenetelmä sopii Ketko-koulutuksen tutkimukseen. Suomen Ekumeenisen Neuvoston pääsihteerin Heikki Huttusen mukaan tarinoilla ja kertomuksilla välitetyllä aineistolla on erityinen merkitys elävälle ekumerialle, koska kertomukset täydentävät kuvaa koulutuksesta ekumeenisenä kasvatusprojektina. (Koskelainen ym. 2013, 10).

4.3. Aineistonkeruumenetelmä

Tutkimusaineistoni keräsin pyytämällä Ketko-koulutukseen osallistuneilta kurssilaisilta ja kurssisihteereiltä tarinoita, kirjoituksia siitä miten he kokivat osallistumisensa koulutukseen. Ensimmäisten kurssin suorittaneiden kurssikokemuksista on liki 30 vuotta. Tarinamuotoinen vastaus antoi mahdollisuuden tuoda julkiseksi ne muistot, joilla on erityistä merkitystä. Aineistopyyntöni antoi Ketko-koulutuksen suorittaneille mahdollisuuden kirjoittaa omasta osallistumisensa kokemuksestaan omin sanoin mahdollisimman vapaasti, mutta se ohjasi kirjoittajia miettimään vastaustaan tutkimuskysymyksistäni nouseviin näkökulmiin.

Tutkimuksessani Internet toimii teknisenä aineistonkeruuvälineenä sekä kirjoituspyyntöjä lähetettäessä että tutkimusaineiston hankinnassa. Hyödynsin myös sosiaalista mediaa tavoittaakseni vuosien aikana Ketko-koulutuksen suorittaneita. Suomen Ekumeenisen Neuvoston verkkosivuilla ja Nuorisojajoston verkkosivuilla julkaistiin tutkimusaineistopyyntöni. Tutkimusaineistopyyntöni oli esillä Ekumenian ystävät – Facebook-sivulla sekä omalla Facebook-sivullani. Tämän lisäksi lähetin tutkimusaineistopyyntöni henkilökohtai-

senä sähköpostina yksittäisille kurssin suorittaneille sekä ketkosihteereille. Lähettäessäni kirjoituspyynnön kerroin Ketkohistoriikista löytyneen tiedot hänen osallistumisestaan kurssille. Tutkimusmenetelmäni varten olin huomionnut sähköpostin luokittelun roskapostiksi tapauksissa, joissa posti lähetetään usealle vastaanottajalle ilman ennakkosuostumusta tai hyväksyntää. Tutkimuksessani päädyin kuitenkin käyttämään yksittäisille henkilöille lähetettyjä viestejä. Tutkimustani varten pyysin tutkimusluvan Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisosaostolta, jonka hallinnoiman koulutusohjelman suorittaneisiin tutkimuspyyntöni olen kohdentanut. (Kuula 2011, 173–175.)

Tutkimusaineistoni koostui yhteensä kuudesta tarinasta. Kokonaissivumäärä on 12 sivua (riviväli 1, fontti 11). Viisi tarinaa oli kurssilaisten kirjoittamia ja yksi ketkosihteerin. Kokonaisaineistossa kaksi oli naisten ja neljä miesten kirjoittamia. Kurssilaiset olivat osallistuneet eri aikoina Ketko-kurssille; yksi Ketko-koulutuksen ensimmäisen vuosikymmenen, kaksi toisen vuosikymmenen ja kaksi kuluneen vuosikymmen aikana. Ketkosihteerin oli vastannut Ketko-koulutuksesta 2000-luvun alkupuolella. Kaikki vastanneet olivat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki olivat kurssille osallistuessaan olleet teologian opiskelijoita. Yksi vastaajaa oli opiskellut nuorisotyöntekijäksi ammattikorkeakoulussa.

Tutkimusaineiston tueksi rakensin teoreettisen viitekehyksen konstruktivistisen oppimisenäkemyksen, opetussuunnitelma-ajattelun ja ekumeenisen kasvatuksen perusteista. Tutkimusaineistoni lisäksi käytin tausta-aineistona Koskelaisen, Nortomaan ja Tiitun (2013) toimittaman ”Vieraasta tutuksi. Ketko 30 vuotta” -historiikissa olevia aineistomateriaaleja ja kurssilaisten haastatteluja.

4.4. Narratiivien sisällönanalyysi

Sijoitan tutkimukseni narratiivisen tutkimuksen reunapinnalle. Rakensin omanlaisen tavan analysoida aineistoa tarkoitukseni luoda yksittäisten

opiskelijoiden kokemuksista yhteinen kuva Ketko-koulutuksen merkityksestä. Tutkimukseni aineiston analyysiksi valitsin narratiivien sisällönanalyysin. Aineistolähtöistä analyysia varten olisi tutkimusaineistoa pitänyt olla huomattavasti enemmän ja narratiivisessa analyysissä huomio olisi kohdentunut tarinoiden juonen etsimiseen ja yhden yhteisen kokonaisen tarinan kirjoittamiseen kirjoittajien antamien merkityksien avulla. (Eskola & Suoranta 1996, 121; Eskola & Suoranta 2000, 19; Hyppänen 2013, 31–33.)

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Sisällönanalyysin avulla tarinoita tematisoidaan, luokitellaan, tyypitellään tai teemoitellaan kokonaisuutena. Teemoittelussa nostetaan esiin tutkimusongelmaan liittyviä teemoja ja niitä pystytään vertailemaan. Teemoittelu vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta. Yleensä teemojen alla esitetään aineistositaatteja. Tyypittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia, jolloin aineisto esitetään tyyppien avulla. Tyypittely edellyttää aina kuitenkin teemoittelua. Tyyppejä voi luoda hyvin eri tavoin. Aina ei tarvitse etsiä yleistä, vaan tutkija voi kiinnittää huomion poikkeavuuksiin. (Eskola & Suoranta 2008, 174–181.)

Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä on tutkijan tekemät havainnot ja tulkinnat. Sisällönanalyysilla mahdollistuu havaintojen ja tulkintojen tekeminen melko vapaasti ja tutkija voi yhdistää tuloksiin myös muulla tavalla kerättyä ja saatua tietoa. Menetelmä antaa liikkumavapautta, mutta menetelmässä korostuu teorian merkitys osana tutkimusta ja aineiston tulkintaa. Teoriaa tarvitaan viitekehyksen lisäksi myös käytettyjen menetelmien ja tutkimuksen etiikan sekä luotettavuuden hahmottamiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18, 91–107.)

Kokemuksiin keskittynyt narratiivinen tutkimus tutkii ihmisten tarinoita heidän kokemuksistaan määrittelemällä niitä teemoittain. Kokemuksia tutkivan narratiivisen tutkimuksen aineistoja ovat puheet ja kirjoitetut materiaalit. (Andrews ym. 2008, 42–43.) Koska olen myös osallistunut Ketko-koulutukseen ja osallistun myös sen toteuttamiseen nyt, niin pystyn samaistumaan kirjoittajien

kokemuksiin. Koulutukseen osallistumaton voisi suhtautua kirjoituksiin eri tavalla.

Tavoitteenani oli selvittää opittujen tietojen ja taitojen käytäntöön soveltamista sekä kurssin merkitystä työelämän valintoihin ja henkilökohtaiseen elämään. Narratiivisuus tutkimuksen lähtökohtana antoi mahdollisuuden kurssilaisille kertoa koulutuksen merkityksestä monin eri tavoin ja eri tasolla. Kirjoitukset eivät olleet teemaltaan aivan vapaita tarinoita. Kirjoitusten keskiössä oli Ketko-koulutus. Tutkimukseni aineistopyyntilomakkeet (Liitteet 1. ja 2.) ohjasivat kirjoittamaan vastauksia tiettyihin tutkimuskysymysteni näkökulmasta tärkeisiin kohtiin. Muuten kirjoituksille ei annettu rajausta. Osa kirjoittajista kirjoitti kuvauksen kokemuksistaan kurssilla, osa kertoi hyvinkin laajasti koulutuksen vaikutuksesta hänen omaan elämään.

Perehdyin tutkimusaineistoon ensin kokonaisuutena lukemalla Ketkon suorittaneiden tarinat ja ketkosihteerin tarinan useita kertoja läpi ja pyrin muodostamaan yleiskuvan siitä, millaisena Ketko-kurssi näyttäytyy kirjoituksissa. Tämän jälkeen työstin aineistoa systemaattisesti. Analyysivaiheessa huolehdin siitä, että kohtaan kurssin suorittaneiden kirjoittajien tarinat mahdollisimman ennakkoluulottomasti. Analyysivaiheessa en tehnyt eroa sukupuolen mukaan, koska tutkimukseni tarkoituksena ei ole tehdä eroa sukupuolten mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa analyysiyksiköt valikoituvat tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Aineiston käsittelyssä ja analyysissä paneuduin aineistossa esiintyviin piirteisiin vastauksena tutkimuskysymyksiini. Tutkijana tarkoituksenani ei ollut tutkia tarinoiden totuudellisuutta vaan etsiä sisällönanalyysillä tutkimukselle merkittäviä elementtejä ja järjestää niitä aineistosta nousevien eri teemojen alle jotka koin tutkimuksen kannalta tärkeäksi. Näitä teemoja olivat tutkimustehtäväni mukaiset kysymykset. Halusin selvittää miten Ketko-kurssi on vaikuttanut tietojen, taitojen, asenteiden, työuran ja kristillisen identiteetin rakentumiseen. Näkökulmani Ketko-kurssiin oli seurantatutkimuksen kaltainen. Lisäksi halusin selvittää koulutuksen pitkällä aikavälillä aikaansaamia, mahdollisesti yllättäviäkin, vaikutuksia. (Leskinen 1995, 21; Eskola & Suoranta 1996, 121; Eskola & Suoranta 2000, 19; Hyppänen 2013, 31.)

Useiden lukukertojen jälkeen lähestyin aineistoani tutkimuskysymyksieni näkökulmasta. Aineiston systemaattisen työstämisen tavaksi valitsin kirjoituksien alleviivaamisen erivärisillä kynillä. Aineiston työstämisprosessi eteni niin, että ensin alleviivasin tutkimuskysymyksistä eri aihealueet erivärisellä värikyynällä: tiedot – vihreä, vaikutus – ruskea, identiteetti – sininen, valmiudet – violetti, ura - vaaleanpunainen. Seuraavaksi alleviivasin tällä samalla värillä kirjoittajien tekstejä etsien vastauksia tutkimuskysymyksiini. Analyysin seuraavassa vaiheessa tein eri väreillä alleviivatuista teksteistä koonnin kirjoittamalla lainaukset sellaisenaan toiselle paperille. Merkitsin lainaukset KK1, KK2, KK3, KK4 ja KK5 tunnistaakseni alkuperäiset tekstit. Ketkosihteerin tarinan merkitsin KS1. Erilliselle paperille siirtämäni tekstilainaukset teemoitin tutkimuskysymysten teemoihin ”tiedot”, ”taidot”, ”vaikutukset”, ”vaikutukset työuraan” ja ”vaikutukset identiteettiin”. Aineiston analyysivaiheessa havaitsin vaikeaksi erottaa toisistaan tiedot, taidot, vaikutukset työuraan ja kristilliseen identiteettiin. Tästä syystä luin alleviivattuja tekstejä uudelleen vielä sen jälkeen, kun olin paperille ensimmäiset alleviivauksen kirjoittanut. (Leskinen 1995, 21.) Systemaattisesti työstetystä aineistosta syntyi analyysiaineisto, josta etsin yleisiä piirteitä ja juonteita. Tutkimukseni perusaineistoon oli edelleen mahdollista palata, koska olin merkinnyt tekstilainaukset koodeilla KK1-KK5 ja KS1. Kurssilaisten ja ketkosihteerin kertomusten tulkinnat syntyivät vuoropuheluna tutkimuksen perusaineiston ja koodatun analyysiaineiston pohjalta. (Leskinen 1995, 22.)

4.5. Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Tutkijana minulla oli mahdollisuus käyttää vain viiden kurssilaisen ja yhden ketkosihteerin tarinoita. Tutkimukseni ei pyri yleistettävään tietoon vaan lisäämään ymmärrystä Ketko-kurssista ekuumeenisen kasvatuksen välineenä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta olisi lisännyt muiden metodien käyttäminen, mutta en resurssien ja aikataulun vuoksi kyennyt niitä käyttämään. (Virtanen 2013, 82.) Tutkimusmenetelmäni

pyrkii vastaamaan tutkimuskysymyksiini vaikkakin tarinoiden lukumäärä ja kokonaisaineiston sivumäärä oli varsin pieni. Tutkimukseni kohderyhmän ja tutkimusasetelmani valinnan luotettavuutta vahvistin huomioimalla tutkimuksessani myös aikaisempien tutkijoiden tuloksia Ketko-koulutuksesta. (Leskinen 1995, 15.)

Tutkijan roolilla ja subjektiivisuudella on iso merkitys laadullisessa tutkimuksessa ja narratiivien tutkimuksessa, jossa tieto on tutkijan näkökulmasta riippuvaista. Subjektiivisuudella on merkitystä myös koulutusta arvioitaessa. Oppijat voivat kaunistella kritiikkiä välttääkseen loukkaamasta heille tuttua kouluttajaa. (Rogers 2004, 276.) Tutkimukseeni vastanneet eivät olleet minulle nimettömiä henkilöitä eivätkä heidän vastauksensa anonyymeja ja olin suurelle osalle tutkimukseni aineistopyyntöön vastanneelle entuudestaan tuttu henkilö. Tutkimukseeni vastanneet tiesivät henkilöllisyytensä tulevan tutkijan tietoon. Tutkimusprosessini eri vaiheissa olen ollut vastuullinen tutkija ja tietoinen omien Ketko-kurssiin ja nuorisosaostoon liittyvistä yhteyksistä ja kokemuksista ja vaikutuksesta tutkimukseni luotettavuuteen ja johtopäätöksiini. (Virtanen 2013, 77, 84; Hyppänen 2013, 26; Leskinen 1995, 15.)

Tutkimustuloksiin johtavat keskeiset valinnat tein ennen aineiston keruuta. Tutkimuskysymykseni ja tarinoiden kautta muodostuva aineisto vaikutti tutkimuksestani saataviin tutkimustuloksiin. Aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta vahvistaakseni muokkasin tutkimusaineistoni sellaiseen muotoon, että se on tutkimuksen kommentoijan saatavilla ja tarkastettavissa. Tutkimusraporttia kirjoittaessa kiinnitin huomion analyysin arvioitavuuteen ja uskottavuuteen. Pyrin tarjoamaan lukijalle mahdollisuuden seurata päättelyäni ja kritisoida sitä. (Leskinen 1995, 16–17.)

Tutkija on koodausvaiheessa tutkimuksen keskeinen analyysi-instrumentti. Aineisto tulee koodata useita kertoja, ja sieltä tulee etsiä ja kerätä vastauksia teema kerrallaan, koska liian monen tason yhtäaikainen tulkintaprosessi on mahdottomuus. Tutkimuskysymyksiin etsittyjen vastausten jälkeen pitää käsitellä aineistoa uudelleen toisesta näkökulmasta. (Leskinen 1995, 22.) Aineistotani olisi voinut olla löydettävissä enemmänkin analysoitavaa. Tutkimuk-

sessani käsittelin aineistoa vain tutkimuskysymysteni näkökulmasta. En koodannut aineistoani useita kertoja löytääkseni aineistosta mahdollisesti esiintulevia muita yhteyksiä tai laajempia merkityksiä.

Tutkijana arvioin tulkintojeni yleistettävyyttä eli tutkimuksen tulkintojen pätevyyttä yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Aineistoa analysoidessani suhteutin teoreettista viitekehystä sekä sieltä nousevia käsitteitä tutkimusaineistosta nouseviin käsitteisiin. (Leskinen 1995, 15.) Vaikka oma tutkimusaineistoni oli pieni eikä tavoitteenani ollut yleistettävä kuvaus Ketko-koulutuksesta, olen kuitenkin halunnut lopuksi pohtia miten tämä tutkimus voisi edistää koulutuksen laajempaa hyödyntämistä ekumeenisen ja kansainvälisen toiminnan koulutusohjelmana. Toivon, että tuloksiani voidaan hyödyntää kehitettäessä ja parannettaessa Ketko-kurssia vastaamaan muuttuneen yhteiskunnan haasteisiin koulutuksen keinoin.

5 KANSAINVÄLISEN JA EKUMEEENISEN TOIMINNAN KOULUTUSOHJELMA

5.1. Ketko-koulutuksen syntyhistoria

Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisosaasto järjesti kotimaisen ekumeenisen kasvatus- ja nuorisotyön kehittämiseksi 1980-luvulla ekumeenisen nuorisotyön neuvottelukokouksia kristillistä nuorisotyötä tekevien järjestöjen edustajien kanssa (Rusama 1999, 266). Vuonna 1982 nuorisosaaston tehtäväksi tuli ekumeenisen koulutuksen järjestäminen kansainvälisiin tehtäviin lähteville siten, että koulutus toimisi sekä rekrytointi- että karsintakurssina ja antaisi muodollisen pätevyyden kansainväliseen edustamiseen. Nuorisosaasto käynnisti Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelman, Ketkon, vuonna 1983. (Koskelainen ym. 2013, 8, 17, 19.)

Muita 1980-luvulla nuorten kansainväliseen ja ekumeeniseen toimintaan lähtettäviä ja kouluttavia toimijoita olivat Ortodoksisen nuorten liiton (ONL) sekä Syndemos-toimikunta, joka yhteistyössä Ortodoksisen Ylioppilasliiton (nykyisin Ortodoksinen Opiskelijaliitto OOL) ja Pappisseminaarin oppilasyhdistyksen kanssa valitsi edustajia kansainvälisiin kokouksiin. Vuosina 1981–1984 NMKY järjesti Finn YMCA International–kurssia, jossa tavoitteena oli kouluttaa osallistujia NMKY:n kansainvälisiin kokouksiin ja kansainväliseen toimintaan. (Koskelainen ym. 2013, 18.)

Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelman kehittivät Pentti Laukama (kat.), Pekka Hietanen (lut.) ja Kalle Eloheimo (lut.). Kalle Eloheimon mukana tuli vaikutteita NNKY:n Finn YMCA International –kurssilta ja Pentti Laukaman mukana ulkoministeriön kansainvälisten asioiden kurssilta. Vuonna 1983 järjestetyn ensimmäisen kurssiohjelman sisällöissä näkyi vahvasti Kirkkojen Maailmanneuvoston ORLE-prosessi (Oikeudenmukaisuus, rauha ja luomakunnan eheys), koska Ketko-kurssin suunnitelleet Laukama, Hietanen ja Eloheimo olivat sitoutuneet tähän ORLE-prosessiin ja rauhanasiaan. Ketko-koulutuksesta muodostui alusta alkaen kansainvälisten asioiden

valmennuskurssi, joka sisälsi perustiedot kansainvälisestä ekumeenisesta toiminnasta ja eväitä tiedon etsimiseen kurssin jälkeen. Koulutuksen avulla annettiin tietoa kansainvälisestä ja ekumeenisesta toiminnasta sekä kirkkokunnista. (Koskelainen ym. 2013, 8, 17, 19.)

Ketko-koulutuksen avulla mahdollistui uusien yhteyksien luominen eri kirkkojen aktiivisiin nuoriin ja opiskelijoihin sekä tarjottiin mahdollisuuksia toimia kansainvälisissä ja ekumeenisissa tehtävissä (Rusama 1999, 267). Kurssin suunnittelijat ajattelivat koulutuksen vaikuttavan positiivisesti osallistujensa kansainvälisen ja ekumeenisen uran alkuvaiheeseen ulkomailla ja sisältävän myös kotimaassa uraa aloitteleville perustietoja ekumeenisesta tilanteesta Suomessa. Heikki Huttusen, Suomen Ekumeenisen Neuvoston pääsihteerin, mukaan Ketko on omalla tavallaan 60-luvun ekumeenisen nuorisoliikkeen tuotos. (Koskelainen ym. 2013, 8, 17, 19.)

Evankelis-luterilainen kirkko on edellyttänyt Ketko-kurssin käymistä tai kurssin suorittamiseen sitoutumista valitessaan nuoria edustajia kansainväliseen tai ekumeeniseen kokoukseen. Vuosien aikana kurssi on kehittynyt tietopainotteisesta valmennuskurssista vuorovaikutusta, kokemuksia ja tietoa yhdisteleväksi monimuotokoulutukseksi. Kurssia on usein kutsuttu suomalaisen ekumeenisen kasvatuksen lippulaivaksi. Se on herättänyt myös laajaa kansainvälistä kiinnostusta. Eri maiden ekumeenisessa nuorisotoiminnassa ja ekumeenisten järjestöjen koulutustilaisuuksissa on hyödynnetty Ketko-kurssin mallia ja käytänteitä (Järvinen 2010, 55.)

Vuonna 2013 Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisojaosto juhlisti 30-vuotista koulutusohjelmaa ja sen vakiintunutta paikkaa Suomessa toimivien kristillisten kirkkokuntien, erityisesti nuorisotyössä toimivien työntekijöiden ja yliopistossa teologiaa opiskelevien kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelmana. Vuosien aikana koulutus on antanut laaja-alaisen ekumeenisen koulutuksen, edistänyt ekumeenista asennetta, mahdollistanut ekumeniaa nuorille nuorten tavalla ja nuorten järjestämänä, kasvattanut kansainväliseen ja ekumeeniseen ajatteluun sekä kouluttanut eri kirkkojen nuoria ekumeenisiin luottamustehtäviin. Kurssille on osallistunut 30 vuoden aikana

nuoria eri kristillisistä kirkkokunnista, pääosin luterilaisia, mutta myös muutamia muiden kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien jäseniä. (Koskelainen ym. 2013, 7, 9, 13, 31–32.)

5.2. Ketkon opetussuunnitelma

Ketko-koulutuksen vähimmäisvaatimukset, tässä tutkimuksessa myös nimellä minimivaatimuskriteerit, hyväksyttiin vuonna 2004. Tässä tutkimuksessani määrittelin koulutuksen Minimivaatimukset (Liite 3.), koulutusohjelman opetussuunnitelmaksi eli yleiseksi kehykseksi ja etukäteissuunnitelmaksi niistä toimista, joilla pyritään saavuttamaan asetetut kasvatustavoitteet. Kurssiviikonvaihteet määrittelin opetustapahtumiksi, ajallisesti rajoitetuiksi toimintakokonaisuuksiksi, joiden tarkoituksena on tavoitteiden mukaisen oppimisen aikaansaaminen. Ketko-koulutuksen historiikissa esitellään vuosien mittaan järjestettyjen kurssiviikonvaihteiden ohjelmat. (Koskelainen ym. 2013, 61, 108–136.) Tähän tutkimukseen liitin lukuvuoden 2014–2015 kurssiviikonvaihteiden ohjelmat, jotta lukija voi saada käsityksen koulutuksen viikonvaihteiden rakenteesta (Liitteet 4–7).

Opetussuunnitelmassa on neljä eri aihealuetta. Oppimisen tarkoituksenmukaisuutta tuetaan näiden alueiden, opetuksen tavoitteiden, sisällön eli oppiaineksen, toteutuksen ja käytettävien työtapojen sekä arviointimenetelmien, keskinäisellä yhteydellä. Organisaation, tässä tapauksessa SEN:n nuorisajaoston tasolla, koulutusohjelman opetussuunnitelma voidaan ymmärtää yhteisön jaettuna ymmärryksenä yhteisön tavoitteista Ketkon suhteen. (Raustevon Wright ym. 2003, 180, 203.)

Minimivaatimukset on kurssin kokonaissuunnitelma toimenpiteistä, joilla pyritään asetettuihin tavoitteisiin. Ketko-koulutuksen minimivaatimukset ilmaisevat koulutuksen arvoperustan, tiedolliset ja taidolliset tavoitteet, perussisällöt eli oppiaineksen, toteuttamisperiaatteet, arvioinnin periaatteet sekä ottavat kantaa opetusmenetelmiin. Minimivaatimukset antavat liikkumatilaa oppijoiden yksilölliselle oppimiselle ja opettamiselle sekä tarpeelliseksi määritellylle

sisällölle. (Uusikylä & Atjonen 2005, 50–51; Pruuki 2008, 32–33; Rauste-von Wright 2003, 203; Koskelainen 2013, 135.)

5.2.1. Tavoitteet

Ketko-koulutuksen tavoitteena on antaa yleistietoa ekumeenisesta kentästä, ajankohtaisista kysymyksistä ja osallistumisen mahdollisuuksista tutustumalla paikallisen tason jokapäiväiseen ekumeniaan, järjestöekumeniaan ja kansainväliseen ekumeeniseen työhön. (Järvinen 2010, 56; Rusama 1999, 267; Koskelainen ym. 2013, 136.)

Ketko-koulutuksen tavoitteena on antaa välineitä ymmärtää eri kristillisten kirkkokuntien tunnustusta, traditiota sekä rukous- ja jumalanpalveluselämää sekä havainnoida, miten kirkkokunnat itse ymmärtävät itsensä, auttaa näkemään kristikuntaa yhdistäviä laajoja historiallisia kaaria sekä lisätä ymmärrystä kristillisten kirkkokuntien kehityslinjoista ja niiden syistä. Koulutuksella pyritään rohkaisemaan osallistujia kysymysten tekemiseen rakentavassa hengessä, auttamaan heitä ymmärtämään, miksi kirkkojen yhteistyövälineitä tarvitaan sekä pohtimaan omaa kristityn identiteettiä kirkkojenvälisen ykseyspyrkimysten näkökulmasta. Laajana tavoitteena on kannustaa osallistujia osallistumaan ekumeeniseen toimintaan SEN:n nuorisosaoston tai oman kirkkonsa kautta. (Järvinen 2010, 56; Rusama 1999, 267; Koskelainen ym. 2013, 136.)

Minimivaatimuskriteereissä kurssin sisällöksi listataan ekumenian eri näkökulmat: ekumeenisen liikkeen historia, ekumenia ja lähetystyö, ekumenia ja raamattu, eettiset kysymykset ekumeniassa, ekumenian hyvät tavat, tärkeimmät ekumeeniset sopimukset/asiakirjat, ekumenia ja kansainvälinen nuorisotyö (EYCE, Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi), paikallinen ekumenia (esim. paikalliset ekumeeniset toimikunnat), kristilliset järjestöt ja kansainväliset ekumeeniset järjestöt (esim. Suomen vapaa kristillinen neuvosto). Kristillisistä järjestöistä kurssin oppimissisällön vähimmäisvaatimuksena nimetään Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Suomen ortodoksinen kirkko, Katolinen kirkko Suomessa, Anglikaaninen kirkko Suomessa sekä vapaa kristillisyys

mahdollisimman laajasti niin että ainakin SEN:n jäsenjärjestöt tulisivat tutuksi. (Koskelainen ym. 2013, 135–136.)

5.2.2. Oppiaines

Ketko-koulutus pyrkii tarjoamaan ekumeenisen tietopaketin ja perustan ekumeeniseen vuorovaikutukseen ja toimintaan perehdyttämällä kurssin osallistujia ekumeenisen liikkeen historiaan ja perusteisiin, kansainväliseen ekumeeniseen toimintaan, kirkkokuntien välisiin oppineuvotteluihin ja sopimuksiin, ekumeenisiin järjestöihin ja muihin kirkkojenväliseen toimintaan. Kurssilla painottuu ruohonjuuritason kristillisyyden ja tavallisen seurakuntalaisen näkökulma, paikallistason ekumenian merkityksellisyys sekä arkiset ekumeeniset kohtaamiset. Myös ajankohtaiset ekumeeniset aiheet ovat osa kurssin kokonaisuutta. Kurssin aikana on mahdollista kuulla ajankohtaisista Kirkkojen Maailmanneuvoston yleiskokouksista, eurooppalaisista ekumeenisista tapahtumista ja ekumeenisesta nuorisotoiminnasta. (Järvinen 2010, 56.)

Ensimmäisten Ketko-kurssien (1983–1989) anti oli tietopainotteista ja kokemuksellista osuutta oli vähän. Kurssiohjelmassa oli johdanto kurssin teemaan, kirkkohistoriaa, kirkkomaantiedettä ja eri kirkkojen asemaa sekä ekumenian teologisia perusteita. Lisäksi opetuksessa käytiin lävitse Suomen ulkopoliittikan peruslinjat, ulkoasianhallinto, Suomen nuorisopolitiikka ja kansainvälinen nuorisoyhteistyö. Ohjelmassa oli myös englannin- ja saksankielisiä osioita. Kurssilaisille tulivat tutuksi myös Suomen kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kansainväliset yhteydet sekä kristillisten opiskelijajärjestöjen, NMKY:n ja NNKY:n kansainvälinen toiminta. Ohjelmassa käsiteltiin myös lähetystyön ja ekumenian suhdetta. (Koskelainen ym. 2013, 9, 20–22, 25.)

Tietopainotteista kurssiohjelmaa uudistettiin 1989–1990. Kokemuksellista oppimista painottava uusi konstruktivinen oppimiskäsitys vaikutti sisältöihin. Oppimisen mahdollisuuksia elämyksien, kokemuksen ja oman tekemisen kautta lisättiin korvaamalla luentoja keskustelu- ja esiintymiskokemusta harjaannuttavilla osioilla, yhteisellä rukouksella sekä eri kirkkokuntien jumalanpalveluksiin osallistumisella. Kurssiohjelmaan lisättiin ekumeenisen kokouk-

sen simulaatio sekä tutustuminen kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeisiin, kansainvälisiin kirkkoliittoihin, Suomen Ekumeenisen Neuvoston ja Lausanne-liikkeen toimintaan. Ohjelmaan lisättiin myös keskustelua Suomen ulkopoliittisesta linjasta sekä osallistumisia eri kirkkokuntien jumalanpalveluselämään. (Koskelainen ym. 2013, 25, 31–32.)

Vuosien 1991–1999 aikana Ketko-koulutus muuttui monimuoto-koulutukseksi. Viikonloppujen ohjelmien rungot muodostuivat päiväsaikaan pääasiassa eri kirkkokuntien seurakuntasaleissa järjestettäväksi kokoontumiksi. Kurssiviikonvaihteiden väleihin tuli kotitehtäviä, joissa piti vieraillla eri kristillisten kirkkokuntien jumalanpalveluksissa. Rukouselämä lisääntyi eri kirkkokuntien jumalanpalvelukseen osallistumisten myötä. Kansainvälisen vastuun ja solidaarisuuden kysymykset tulivat korostuneesti esille kehitysyhteistyöstä, kansainvälisestä diakoniasta ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnasta kerrottaessa. Ajankohtaisia aiheita olivat muun muassa Suomen liittyminen Euroopan Unioniin. (Koskelainen ym. 2013, 35, 43, 46.)

Vuosien 1999–2004 aikana perusrunko vakiintui. Ensimmäinen viikonvaihe keskittyi luterilaiseen, toinen ortodoksiseen, kolmas vapaisiin suuntiin ja neljäs katoliseen kirkkoon. Luterilaisen kirkon esittelyssä huomioitiin myös herätysliikkeet sekä yhteys anglikaaniseen kirkkoon. Sisällöissä painottuivat kirkkoihin tutustuminen. Järjestöistä jaettiin kirjallista materiaalia. Kansainvälisen kokouksen simulaatiota kehitettiin ottamalla käsiteltäväksi KMN:n teemavuosisikymmenen teksti. Vierailijoiden kirkolliseen ja koulutukselliseen taustaan sekä sukupuoleen kiinnitettiin huomiota. Konstruktiivinen oppimiskäsitys ja kokemuksellisen oppiminen korostui. Ketko-koulutuksen vähimmäisvaatimukset, tässä tutkimuksessa myös nimellä minimivaatimuskriteerit, hyväksyttiin 2004 ja koulutusohjelma sai oman logon. (Koskelainen ym. 2013, 52–55, 61.)

5.2.3. Opetusmenetelmät ja toteutustavat

Konstruktiivinen oppimiskäsitys ja kokemuksellisen oppiminen ovat Ketko-koulutuksessa opetuksen perustana. Opettaja tai opettajatiimi pyrkivät yh-

dessä mahdollistamaan opetussuunnitelman mukaista oppimista. Koulutuksen minimivaatimuskriteereissä on maininta Ketko-vastaavan ja Ketko-työryhmän yhteistyöstä, jotka toimivat vuoteen 2010 saakka koulutuksen vastuunkantajina. (Koskelainen ym 2013, 67.) Nykyisin käyttöön on vakiintunut nimeke ketkosihteeriksi. Toimintamalli, jossa koulutuksen sisällöstä vastaavat kaksi ketkosihteeriksi, alkoi Helsingissä vuonna 2010. Ketko-työryhmä ei ole ollut minimivaatimuksissa mainitussa merkityksessä aktiivinen viimeisten viiden vuoden aikana.

Ketko-koulutuksen toteutusmenetelmiä ovat erilaiset ryhmätyöt sekä viikonloppujen välille annettavat ajankohtaisiin ekumeenisiiin teemoihin, omiin toimintamahdollisuuksiin ja eri kristillisiin kirkkoihin tutustumiseen liittyvät kotitehtävät. Opetusmenetelmiä ovat luennot, kokemuksellinen oppiminen, osallistuminen eri kirkkojen jumalanpalveluselämään, osallistujien oma pohdinta sekä vierailut, koska kurssiviikonloput vietetään eri kristillisten kirkkokuntien vieraana. Alkuvuosina osa kurssin ohjelmasta toteutettiin vieraalla kielellä ja ohjelmaan kuului myös kielikoe. (Koskelainen ym. 2013, 31, 135.)

Koulutuksessa opetusmenetelmänä oleva pienryhmäopetus mahdollistaa hedelmällisiä ideoita ja ajatuksia tuottavan aktiivisen vuorovaikutuksen, joka laajentaa sekä opiskelijoiden että opettajan ymmärrystä opiskeltavasta aiheesta, edistää opiskelijan omaa vastuunottoa oppimisesta sekä aktiivista roolia tiedon hankkijana ja tuottajana sekä tarjoaa turvallisen paikan jakaa myös henkilökohtaisia ajatuksia. (Pruuki 2008, 65–66.)

Ulkoisten puitteiden lisäksi koulutuksen sisällölliset puitteet, oppimisympäristöt, vaikuttavat oppimistapahtuman mielekkyyteen (Hietamäki 2010, 67). Koulutuksessa erityinen oppimisympäristö ja myös merkittävä painopistealue on osallistuminen eri kirkkokuntien jumalanpalveluselämään (Järvinen 2010, 56–57). Kirkko on erityinen oppimisympäristö, jossa on mahdollista oppia elämyksellisyyden ja eri aistien kautta ja havaita, mikä on toiselle pyhä. Kurssilla perehdytään kyseisen kirkon toimintaan, rukousperinteeseen sekä osallistutaan seurakunnan jumalanpalvelukseen. Oppi ja käytäntö tulevat ilmi jumalanpalveluksissa, jolloin eri kirkkojen jumalanpalvelukset tarjoavat hyvän

mahdollisuuden ekumeeniseen oppimiseen. (Hytti 2010, 112–113.) Kurssin alkuvuosina myös seurakuntien leirikeskukset toimivat kurssiviikonloppujen järjestämipaikkana. Oppimisympäristönä leirikeskus mahdollisti yhteisen hartauselämän ja iltaohjelman sekä turvallisen oppimisympäristön opettaa muun muassa sivistynyttä viininjuonnin taitoa, jota ekumeenisissa kokouksissa tiedettiin tarvittavan, erityisesti luterilaisille seurakuntanuorille. (Koskelainen ym. 2013, 9, 20–22, 25.)

Kurssin minimivaatimuskriteereissä kouluttajiksi luetellaan kirkkojen tai kristillisten yhteisöjen palveluksessa työskentelevät asiantuntijat, koulutusohjelman aihepiiriin muuten perehtyneet henkilöt sekä kristillisen yhteisön jäsenet. Kurssin opettajat ovat ekumenian asiantuntijoita, teologeja, paikallisten seurakuntien ja kirkkojen työntekijöitä sekä aktiivisia toimijoita. Minimivaatimuskriteereissä nimetään vastuuhenkilöiksi paikallinen Ketko-vastaava paikallisen Ketko-työryhmän avustamana. Minimivaatimuskriteereissä nimetään paikallisen Ketko-vastaavan tehtäviksi yhteydenpitäminen nuorisosaostoon ennen koulutuksen alkua, kurssin aikana ja kurssin päätyttyä sekä kurssirungon toimittaminen ennen koulutuksen alkua nuorisosaoston hyväksyttäväksi. Ketko-vastaavan on oltava kurssin suorittanut henkilö ja hän saa työhönsä tukea nuorisosaostolta. (Koskelainen ym. 2013, 136; Järvinen 2010, 56.)

Uskonnonopetuksessa opetussuunnitelman perusteet tarjoavat raamit opetukselle, joiden yleisluontoisista linjauksista johtuen opettajien omien mieltymysten, koulukohtaisten opetussuunnitelmien ja oppikirjojen merkitys korostuu. (Komulainen 2005, 292.) Ketkon historiikissa esitellään kurssin minimivaatimukset sekä vuosien mittaan järjestettyjen kurssiviikonvaihteiden ohjelmat, mutta aineistosta ei käy ilmi selkeitä yhteisesti määriteltyjä tavoitteita ja sisältöjä koulutuksen kurssiviikonvaihteiden ohjelmille ja oppimissisällöille. (Koskelainen ym. 2013, 108–136.)

6 KETKO KURSSILAISTEN KERTOMANA

6.1. Ketkosta tietoja ja taitoja

Konstruktivistinen pedagogiikka painottaa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten yhteisöjen toimintaan osallistumisen merkitystä oppimiseen ja oppimisessa. Konstruktivistisen pedagogiikan painotukset korostavat ruohonjuuritason kristillisyyden, tavallisen seurakuntalaisen näkökulman sekä paikallistason ja arkisen ekumenian merkitystä. Konstruktivistinen ajattelu näkyy Ketko-koulutuksessa ekumeenisina kohtaamisina ja vuorovaikutuksena uusien ihmisten kanssa sekä tutustumisena uusiin ajattelutapoihin. (Järvinen 2010, 56–57; Kauppila 2007, 36, 40; Eteläpelto & Tynjälä 1999, 162–163; Puolimatka 2002, 44.)

Ketko-historiikissa kurssilaiset kertovat pitäneensä Ketko-kurssia hyvänä tietopakettina, kompaktina kokonaisuutena, josta sai faktatietoa ja oppi kokoustekniikkaa englanninkielellä. Kurssia pidettiin mielenkiintoisena, koska sen myötä pääsi tutustumaan sellaisiin kirkkoihin, joista oli aikaisemmin kuullut vain nimen. Merkittävänä oppimisen kokemuksina pidettiin toisten kirkkokuntien tiloihin ja jumalanpalveluselämään tutustumista ja kokemusten jakamista vähemmistökirkkoihin kuuluneiden kanssa. (Koskelainen ym. 2013, 23–24, 38, 44, 62.)

Tutkimusaineistossani yksi kurssilainen kertoi arvostavansa koulutuksessa mahdollisuutta tutustua moniin kristillisiin piireihin turvallisesti sisältäpäin. Kurssilaiset kertoivat oppineensa erityisesti eri kirkkokuntiin kuuluvien kohtaamisen, jumalanpalveluksiin osallistumisen ja kyselemisen kautta. Kohtaukset arkitodellisuudessa antoivat enemmän tietoa eri kirkkokunnista kuin mitä niistä olisi voinut saada kirjallisuuteen tutustumalla.

Pääsi konkreettisesti tapaamaan eri kirkkokuntiin kuuluvia, osallistumaan jumalanpalveluksiin ja kyselemään, avautuivat asiat ihan eri tavalla, kuin pelkästään kirjatietoa pönttämällä. KK2

Yksi kurssilainen kertoi oppineensa Suomessa toimivista kirkkokunnista sekä tunnustuskuntien eroista ja yhtäläisyyksistä.

Anglikaaneja olisin tuskin koskaan tavannutkaan ilman Ketkoa ja käsitys roomalais-katolisuudesta syveni aivan uudella tavalla. Tärkeää oli myös se, että oppi näkemään eri tunnustuskuntien eroja sekä yhtäläisyyksiä rakentavassa hengessä. KK1

Tutkimusaineistossani yksi kurssilainen kertoi oppineensa ymmärtämään toisenlaista elämää toisten kirkkokuntien edustajien, vierailijoiden ja toisten osallistujien mielipiteitä kuuntelemalla. Kurssilainen kertoi vanhemmasta luterilaisesta papista, joka ehtoollisyhteydestä puhuttaessa oli tuonut vahvasti esiin oman ahdistuksensa ehtoollisyhteyden puuttumisesta katolisen kirkon kanssa. Yksi kurssilainen kertoi koulutuksen avartaneen hänen ajatteluaan sosiaalieettisistä ja yhteiskunnallisista kysymyksistä.

Ketko avarsi omaa ajatteluaani ja toi minut sellaisten sosiaalieettisten kysymysten äärelle, kuin rauha, oikeudenmukaisuus, solidarisuus, tasa-arvo. Samalla se muistutti siitä, miten kipeä asia kristittyjen hajaannus ja riitaisuus on. KK5

Ekumeeninen kasvatus painottaa yhdessä oppimista opettamisen sijasta ja korostaa kasvatustapahtuman vastavuoroisuutta, opettajan ja oppijan tasa-vertaisuutta, oppimistapahtumaa dialogisena tapahtumana ja opettamisen vastaparina oppimista. (Peiponen 2010, 219–220; Hietämäki 2010, 67.) Yksi kurssilainen kuvasi luentoja olleen mielenkiintoisia ja erityisesti mieleen jääneen ekumeenisen kokoussimulaation ja Suomen ulkopoliittikan perusteet. Painotus kirkkojen viralliseen ekumeniaan oli antanut välineitä myös paikallisen ekumenian toiminnan ymmärtämiseen. Kurssilainen KK5 totesi lievän kriittisesti kurssin painottuneen viralliseen ekumeniaan, joka hänestä rajoitti laajemman ekumeenisen kuvan syntymistä mutta sen olleen samalla myös tärkeä väline hahmottamaan eri ekumenian muotojen välistä eroa ja merkitystä ekumeenisessa toiminnassa.

Ketko oli minun aikani painottunut kirkkojen viralliseen ekumeniaan. Se oli minusta Ketkon rajoitus, mutta toisaalta se antoi työkaluja hahmottaa virallisen ekumenian ja ruohonjuuritason ekumenian erilaisuuksia ja keskinäisiä jännitteitä. KK5

Yksi kurssilainen kertoi saaneensa ketkosihteeriltä tietoa erilaisista järjestöistä, paikoista ja mahdollisuuksista, joita suomalaiset nuoret saattoivat ekumeenisen liikkeen kautta tavoitella. Ketkosihteeri kertoi saaneensa Ketko-koulutuksessa monipuolista harjoitusta hankkeen suunnittelusta ja läpiviemisestä, mahdollisuuden kehittää omaa pedagogista osaamista sekä kokeilla erilaisia työskentelytapoja.

Kurssissa yhdistyi kaksi kiinnostuksen alaani, eli ekumenia ja kasvat. KS1

6.2. Ketkon merkitys identiteettiin ja työuraan

Ekumeenisella kasvatuksella voidaan vahvistaa ja syventää uskonnollista, omista lähtökohdista tietoista kristillistä identiteettiä, joka kykenee erilaisuuden kohtaamiseen, luottamukseen ja toisen ihmisen kohtaamiseen. Ekumeeninen kasvat. voi antaa valmiuksia oman uskonnon tapojen ja käytäntöjen ymmärtämiseen sekä opettaa vuorovaikutuksellista dialogia. (Hietamäki 2010, 60, 67–68; Kallioniemi 2010, 77–88.) Ketko-koulutuksessa rohkaistaan kyselemään ja kannustetaan pohtimaan omaa kristityn identiteettiä. (Järvinen 2010, 56; Rusama 1999, 267; Koskelainen ym. 2013, 136.)

Kurssilaiset kertoivat oppineensa kurssilla erityisesti toisten kristittyjen kohtaamisesta. Yksi kurssilainen kertoi oppineensa ennakkoluulotonta asennetta ja kunnioitusta erilaisia kristittyjä kohtaan sekä korosti oppineensa ymmärtämään, kuinka eri kirkkokuntiin kuuluvien kristittyjen kohtaaminen ja heidän kanssaan toimiminen ei ole pois hänen omasta luterilaisuudestaan, vaan päinvastoin se voi vahvistaa ja rikastuttaa hänen luterilaista identiteettiänsä. Yksi kurssilaisen kuvasi kurssilla olleen hänen kristityn identiteetin muodostumiselle iso vaikutus. Aikaisemmin heikkoudeksi koettu vahvan taustayhteisön puuttuminen oli vaihtunut rikkaudeksi. Koulutuksen vaikutus näkyi kyvyssä kohdata erilaisia ihmisiä.

Nykyisin en enää ole niin varautunut ja jännittynyt vaikka toinen edustaisi erilaista tapaa ilmaista ja puhua hengellisyydestään. KK1

Yksi kurssilainen kertoi Ketko-koulutuksen kasvattaneen sellaista kristillistä itsetuntemusta, jonka pohjalta hän tietää paremmin, kuka hän kristittyinä on, ja voi avoimesti kohdata niin toisen kristityn kuin toisten uskontojen edustajan tai uskonottoman. Koulutus oli hänelle matka, joka kasvatti itseluottamusta. Kurssi vahvisti oman identiteetin vahvistuessa myös hänen haluaan ja taitoaan kohdata toisten uskontojen ja uskonottomien edustajia.

Matka kasvatti sellaista kristillistä itsetuntemusta, jonka pohjalta tiedän paremmin, kuka kristittyinä olen, ja voin siten vakaasti ja avoimesti kohdata niin toisen kristityn kuin toisten uskontojen edustajan tai uskonottoman. KK4

Yksi kurssilainen kertoi kokeneensa olleen ”*paremmin oppinut*” ekumeeniseen toimintaan. Ketko-kurssi oli antanut hänelle valmiuksia erilaisuuden kohtaamiseen sekä dialogiin eri tavoin ajattelevien ja erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien kanssa. Koulutuksesta välillisesti saadut uskontodialogivalmiudet auttavat nykyisessäkin työtehtävässä. Ketko-kurssi oli vaikuttanut kahden kurssilaisen kristillisen identiteetin ekumeenisuuteen.

Ketko on vaikuttanut myös kristilliseen identiteettiini siten, että ekumeenisuus on hyvin olennainen osa sitä. KK5

Ketko teki minusta ekumeenikon. KK2

Ketko-kurssilla kannustetaan osallistumaan ekumeeniseen toimintaan SEN:n nuorisosaoston tai oman kirkon kautta. (Järvinen 2010, 56; Rusama 1999, 267; Koskelainen ym. 2013, 136.) Ketko-historiikissa kurssilaiset kertoivat hyötynensä kurssista monin eri tavoin. ~~Ketko-koulutus~~ **Koulutus** oli avannut mahdollisuuksia kansainvälisiin työtehtäviin, edustamaan omaa kirkkoa erilaisissa kansainvälisissä tehtävissä, osallistumismahdollisuuksiin SEN:n toiminnassa sekä vaikuttanut kirkolliseen uraan Suomessa. Yhdelle kurssilaiselle Ketko-kurssi oli vaikuttanut eri tavalla uskovien kristittyjen kohtaamiseen seurakuntatyössä. (Koskelainen ym. 2013, 23-24, 27, 29, 50.)

Tutkimusaineistossani kurssilaiset kertoivat koulutuksen vaikuttaneen vaihtelevasti työuraan. Kaksi kurssilaista kertoi toimineensa kurssin jälkeen luot-

tamustehtävissä SEN:n nuorisosaostossa. Yksi kurssilainen kertoi päätyneensä stuertiksi (kokousavustajaksi) ja osallistuneensa kurssin jälkeen moniin kokouksiin ja työtehtäviin, joissa ekumenia ja kansainvälisyys olivat olleet keskiössä. Yksi kurssilainen kertoi luoneensa kurssin jälkeen paikallisekumeenisia yhteyksiä oman työn rajoissa. Toisaalta hän arveli kurssin merkityksen vahvistuvan ajan kuluessa ja erilaisen ekumeenisen toiminnan lisääntyvän hänen työssään tulevana vuosina.

Työssäni voisi näkyä paremminkin ekumeeninen ote, mutta ehkä uutena pappina on hyväksyttävä, että kasvu ja uudet työskentelytavat tulevat hitaasti. Olen kuitenkin luonut yhteyksiä paikallisiin ortodokseihin ja pidimme yhden (luterilaisen srk:n) nuorten illan ortodoksikirkolla, jossa suntio esitteli meille kirkkoa. KK1

Yksi kurssilainen kertoi haluavansa löytää paikallisen yhteyden ja verkostot, mutta ei kokenut niitä niin tarpeelliseksi, että olisi lähtenyt niitä itse muodostamaan kaiken muun työn lisäksi. Yksi kurssilainen kertoi, ettei Ketkoulutus ollut juurikaan vaikuttanut hänen uravalintoihinsa. Kirkollisella uralla hän oli suuntautunut ekumeeniseen tai kansainväliseen suuntaan, ja on tällöin enimmäkseen katsonut Suomen rajojen ulkopuolelle. Yksi kurssilainen kertoi saaneensa liian vähän tietoa ekumeenisen toiminnan mahdollisuuksista.

Toisaalta jäin kaipaamaan lisää tietoa siitä, mitä muita mahdollisuuksia olisi jatkaa ekumeenista toimintaa Ketkon jälkeen. KK2

Ketkosihteeri kertoi koulutuksella olleen selkeä merkitys ja vaikutus hänen työuraansa.

Uskoisin, että en olisi päätenyt edustamaan kirkkoa erilaisissa kansainvälisissä elimissä ellen olisi käynyt KETKOA ja ollut myöhemmin kurssisihteerinä. KS1

6.3. Ketko ekumeenisen kasvatuksen välineenä

Kirkkojen maailmanneuvoston dokumentti *Alive Together* (1989) näkee ekumeenisen oppimisen edistävän kirkkojen yhteistyötä ja ykseyspyrkimyksiä. Ekumeeninen oppiminen on vuorovaikutuksessa tapahtuva prosessi. Muiden kirkkojen näkökulmille avautumista auttaa ja tietoisuutta laajentaa toisenlaisiin näkökulmiin ja haasteisiin tutustuminen. (Laine & Torppa 2010, 43, 47.)

Koulutus tähtää erityisten taitojen harjaannuttamiseen, tietojen opettamiseen sekä kognitiivisten kykyjen kehittämiseen. Oppiminen on ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta syntynyt ja käyttäytymisessä havaittava pysyvä muutos. (Hirsjärvi 1983, 72–73, 95, 131, 136; Uusikylä & Atjonen 2005, 18.) Ekumeenisessa oppimisessa on kyse kokonaisvaltaisen muutoksen aikaansaavasta prosessista. Uskonnollisia kokemuksia koskeva tieto sekä kokemuksellisuus liittyvät välittömästi toisiinsa. (Hietämäki 2010, 60, 67–68.)

Ketko-kurssin opiskelijat ovat aikuisiässä, 18–30-vuotiaita tai vanhempia. Aikuistumisen myötä elämäntilanteessa tapahtuneilla muutoksilla ja aikuisiän oppimisen erityispiirteillä on vaikutusta oppimiseen asennoitumisessa. (Rauschte-von Wright ym. 2003, 77–78.) Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet Ketko-koulutuksen olleen pääosalle osallistujista hyödyllinen kurssi. Ketko-koulutuksen on todettu antaneen realistisen kuvan kirkollisesta tilanteesta, vaikutus- ja toimintamalleista, edistäneen kurssilaisten uraa, aikaansaaneen muutoksen asenteissa, tiedoissa sekä toiminnallisessa osallistumisessa. Kurssilaiset ovat erityisesti arvostaneet arkipäivän ekumenian ja jumalanpalvelusyhteyden merkityksellisyyttä sekä eri kirkkokuntiin tutustumista ja jumalanpalveluksiin osallistumista merkityksellisimpinä oppimiskokemuksina. (Mylly 1990, 24–33; Koskelainen ym. 2013, 87–88.)

Ketko-historiikissa yksi kurssilainen kertoi maailmankuvansa laajentuneen kurssin myötä ja saaneensa tarvitsemiensa valmiuksia omaan työhönsä. Yksi kurssilainen kertoi pitävänsä koulutusta pohjakoulutuksena koko ekumeeniselle uralleen. Ketko-kurssi oli antanut rohkeutta ja uskallusta vaativimpiinkin

tehtäviin sekä opettanut kertomaan omasta kirkosta. (Koskelainen ym. 2013, 24–25, 28.)

Omassa tutkimuksessani koulutuksen arvioinnin näkökulma nousi tutkimus-
asenteestani narratiiveja eli kertomuksia kohtaan. Mielenkiintoni painopistee-
nä olivat kertomuksissa ilmenevän persoonallisen kokemusmaailman ymmär-
täminen ja kuvaaminen sekä kirjoittajien jäsennykset kurssin merkityksestä
kurssinjälkeiseen elämään. Pyrin ymmärtämään kurssilaisten ja ketkosihtee-
rin ainutlaatuisen näkökulman Ketko-koulutukseen. (Erkkilä 2008, 195–196.)

Konstruktivismiin eri oppimiskäsitykset – konstruktiiivinen, sosiokonstruktii-
vinen ja humanistis-kokemuksellinen – tulevat näkyviin kurssilaisten ja ket-
kosihteerin teksteissä. Oppiminen näkyi laaja-alaisena prosessina, johon
kuuluvat sisäinen ja ulkoinen oppimiskokemuksen reflektio, identiteetin ja
minän kehitys sekä kokemuksellisuus. (Kauppila 2007, 12, 28–31, 42–48;
Rauste-von Wright ym. 2003, 15, 177; Ubani 2005, 170; Puolimatka 2002,
21.) Yksi kurssilainen kertoi Ketko-kurssin vaikutuksen näkyvän ennen kaik-
kea hänen kyvyssään kohdata eri tavalla uskovia ja erityisesti opettaneen
hänelle ennakkoluulotonta asennetta ja kunnioitusta muita kristittyjä kohtaan.

Ekumeenisen kasvatuksen kautta syntynyt ekumeeninen orientaatio näkyy
tietoisuutena lähiympäristön ja globaalin yhteisön välisestä vastavuoroisesta
suhteesta (Hietamäki 2010, 60, 67–68). Yksi kurssilainen kertoi Ketko-
kurssin opettaneen uskon, tekojen ja globaalin vastuun keskinäistä yhteyttä.

Ketkon kautta opin myös sen, että usko ja teot ovat yhteydessä
toisiinsa. Minulle teoissa on kysymys globaalista vastuusta kristit-
tynä. KK5

Yksi kurssilainen kertoi kurssin vahvistaneen toivetta tehdä päivätyötä eku-
meenisten ja kansainvälisten kysymysten parissa sekä vahvistaneen hänen
oman kirkon ja sen teologian tuntemisen merkitystä. Kurssin jälkeen hän koh-
tasi vapautuneemmin muulla tavoin ajattelevia ja uskovia ihmisiä. Kurssilai-
nen kertoi kurssin aikana kohdattujen ihmisten muuttuneen kirkkokuntiansa
edustajista ystäviksi ja kristityiksi, veljiksi ja sisariksi, saman perheen jäsenik-
si. Muutos oli vaikuttanut myös hänen kirkkokäsitykseen. Kurssilaiselle koulu-

tus vaikutti myös hänen käsitykseensä kirkosta Kristuksen ruumiina ja avanneen käsitystä omasta kirkosta osana laajempaa kristillistä yhteisöä.

Tämä on epäilemättä vaikuttanut kirkkokäsitykseeni ja vahvistanut näkemystäni siitä, että minulle kirkko ei ole ensisijaisesti tunnustuskunta vaan ajan ja paikan todellisuuden ylittävä Kristuksen ruumis. En pysty enkä halua kaventaa kirkkoani käsittämään vain oman tunnustuskuntani tai sen lähistöön kuuluvat kristityt. KK4

Kaksi kurssilaista kertoi saaneensa koulutuksesta rohkeutta ja valmiuksia jatkaa ja kehittää ekumeenista vuorovaikutusta sekä motivaatiota oppia lisää ekumeniasta. Ketko-kurssi oli johdattanut hänet mukaan ekumeeniseen liikkeeseen ja saanut aikaan pitkäkestoisen vaikutuksen.

Ketko teki minusta ekumeenikon. KK2

Ketkosihteerille kurssisihteerinä toimiminen oli ollut merkittävä ekumeenisen oppimisen mahdollisuus:

KETKOn vetämisestä jäi syvenevä ymmärrys siitä, että ekumeenisissa suhteissa on monia ulottuvuuksia, joista vain osa liittyy siihen mitä kirkoissa opetetaan tai tehdään. KS1

Kallioniemi nostaa uskontojen, katsomusten ja kirkkokuntien tarkastelemisen sekä edellytysten luomisen dialogiin eri uskontojen, katsomusten ja kirkkokuntien edustajien välille yhdeksi ekumeenisen kasvatuksen keskeiseksi lähtökohdaksi (Kallioniemi 2010, 77–88). Ketkosihteerille koulutus opetti uskontodialogin ja ekumeenisen työskentelyn tavoitteiden yhtäläisyyksistä ja eroista. Ketkosihteeriksi oppi uskontojen välisessä kohtaamisessa tarvittavan samoja vuorovaikutus- ja erilaisuuden sekä epävarmuuden sietämisen taitoja kuin ekumeenisissa kohtaamisissa. Ketkosihteeriksi piti tärkeänä uskontodialogin ja ekumeenisen työskentelyn käsitteellistä eroa ekumeenisen työn tavoitteista johtuen.

Uskontodialogin pitäminen (käsitteellisesti) erillään ekumeenisesta työskentelystä on mielestäni äärimmäisen tärkeää siksi, että siinä missä ekumeenisen työn tavoitteena on todellinen kirkon ykseys, ei uskontodialogilla ole tavoitteita, jotka ylittävät tutustumisen, hyväksymisen, ymmärtämisen ja rauhallisen rinnakkaiselon. KS1

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimustehtäväni oli selvittää millainen koulutus Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelma (Ketko) on, millaisia valmiuksia se antaa osallistujille kansainväliseen ja ekumeeniseen toimintaan sekä selvittää Ketko-koulutuksen toimivuutta ekumeenisen osaamisen lisääjänä. Tutkimusaineistoni Ketko-koulutuksesta syntyi tarinoina kurssilaisten ja ketkosihteerin henkilökohtaisen kertomuksen kautta. Tutkimustulokset näen koulutuksen arviointina ja tienviittana tulevaisuutta varten.

Narratiivien sisällönanalyysi antoi äänen kurssin suorittajalle ja mahdollisti huomion kiinnittämisen kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Tutkimusaineistoksi lähetetyissä tarinoissa oli läsnä ja näkyvissä elämäkerrallinen näkökulma Ketko-kurssin vaikutuksista kurssin jälkeiseen elämään. Mielenkiintoni kohteena olivat tarinoissa ilmenevät jäsenyykset koulutuksen merkityksestä kurssilaisten ja ketkosihteerin elämässä ja erityisenä painopisteenä persoonallisen kokemusmaailman ymmärtäminen.

Ketko-kurssi oli suoritettu tietynä historiallisena aikana tietyssä paikassa ja kokemus koulutuksesta muodostunut vuorovaikutuksessa samaan aikaan kursin suorittaneiden opiskelijoiden kanssa. Aineisto, kertomukset, eivät kattaneet kuin satunnaisia aikoja kuluneiden vuosien ajalta, mutta kuitenkin kattavasti sekä kurssin alkua ajoilta että viimeisimmiltä vuosilta. Aineistossa on sekä mies- että naisopiskelijoiden kokemuksia. Heidän kokemuksissaan ei tullut esiin sukupuoleen liittyvää lähtökohtaeroa.

Tarinoissa tuli näkyviin konstruktionistinen käsitys maailmasta ja omasta itsestä; se kuinka uudet kokemukset ja keskustelut muiden ihmisten kanssa muokkaavat ja muuttavat aikaisempia näkemyksiä asioista. Koulutuksen pitkäaikaista vaikutusta on vaikea tutkia ja oppimista arvioida, kun muutokseen vaikuttavia muita tekijöitä ei voi rajata pois. Olin tietoinen haastavasta tavoitteestani erityisesti niiden kurssilaisten kokemusten osalta, joiden oppimista-
pahtumasta oli kulunut pidempi aika. Tutkijana itselleni tärkeintä oli tarina

itsessään ja ne sisällölliset asiat, jotka kurssilaiset ja ketkosihteeri halusivat nostaa esiin.

Tutkimukseni osoitti Ketko-koulutuksessa kurssilaisten oppivan toinen toisiltaan kuuntelemalla ja toimintaan osallistumalla. Koulutus antoi asiantietoa, kokemuksellista tietoa sekä vierailijoiden ja toisten osallistujien välittämää tietoa.

Koulutuksen vaikutukset tietoihin, taitoihin, työuraan ja identiteettiin oli haasteellista eritellä toisistaan. Pysin katsomaan kurssia myös teoriasta käsin ja tukemaan havaintojani Ketko-historiikin aineistolla. Aineistosta ei noussut esiin säröäniä Ketko-koulutuksen merkityksellisyydestä. Todennäköisesti tämä johtui siitä, että kyselyni tavoitti vain heidät, jotka olivat edelleen aktiivisesti Suomen Ekumeenisen Neuvoston kanssa tekemisissä, sekä siitä, että lähes kaikki vastanneet tunsivat minut eivätkä ehkä siksi halunneet jakaa negatiivisempia kokemuksia.

Ketko-koulutus vaikutti erityisen merkittävästi asenteiden ja kristityn identiteetin muodostumiseen. Koulutus kasvatti siihen osallistujien kristillistä itsetuntemusta, ennakkoluulotonta asennetta, kunnioitusta erilaisia kristittyjä kohtaan sekä vahvisti avoimuutta niin toisen kristityn kuin toisten uskontojen edustajan tai uskonottoman kohtaamisessa. Kurssin vaikutukset näkyvät ennen kaikkea kyvyssä kohdata erilaisia kristittyjä. Koulutus vahvisti erityisesti evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien kurssilaisten luterilaista identiteettiä sekä edisti kristityn identiteetin rakentumista ja asenteiden muodostumista toisia kristittyjä ja muiden uskontojen edustajia kohtaan.

Ketko-koulutus vaikutti kurssilaisten ja ketkosihteerin kirkolliseen työuraan neljällä eri tavalla. Kurssin jälkeen kurssilaisia oli osallistunut SEN:n nuorisajaoston toimintaan ja muuhun SEN:n toimintaan. Osalle kurssilaisista Ketko-kurssi oli vaikuttanut yleisesti kirkolliseen uraan Suomessa. Osa kurssilaisista oli hakeutunut kansainvälisiin tehtäviin ulkomaille ja osa Suomessa tehtävään paikalliseen ekumeeniseen ja kansainväliseen työhön. Osa kurssilaisista oli siirtänyt kurssilta opitut asiat osaksi käytännön toimintaa omissa konteksteissaan. Paikallisseurakunnissa tapahtuvat kurssin jälkeiset yhteyden-

otot ja avaukset kertovat, että koulutus vaikutti kurssilaisten pyrkimyksiin omien työtehtävien puitteissa luoda yhteyksiä eri kirkko- ja tunnustuskuntien välille.

Ketko-kurssi osoittautui merkittäväksi ekumeenisen oppimisen mahdollisuudeksi. Koulutus vahvisti kurssilaisille oman kirkon ja sen teologian tuntemisen merkitystä perustana, jonka pohjalta voi kohdata myös muulla tavoin ajattelevia ja uskovia ihmisiä. Ketko-koulutus vaikutti kurssilaisten kirkkokäsitykseen. Kirkosta muodostui ajan ja paikan todellisuuden ylittävä Kristuksen ruumis, johon kuuluvat sekä oman tunnustuskunnan että sen lähistöön kuuluvat kristityt. Kurssi antoi rohkeutta ja valmiuksia jatkaa ja kehittää ekumeenista vuorovaikutusta sekä motivoi oppimaan lisää ekumeniasta. Koulutus teki kurssilaisista ekumeenikkoja.

Kurssisihteerille kurssin vetämisestä jäi syvenevä ymmärrys ekumeenisten suhteiden monista ulottuvuuksista sekä vankka vakaumus siihen, että ekumeenisia taitoja ja ekumeenista ajattelua voi oppia. Kurssisihteerä painotti uskontodialogin ja ekumenian eroja. Tutustumisen, hyväksymisen, ymmärtämisen ja rauhallisen rinnakkaiselon tavoitteet eivät yllä ekumeenisen työn tavoitteeseen, joka on todellisen kirkon ykseys. Ketkosihteerille Ketko-koulutus oli merkittävä osa historiallista kristittyjen yhteyttä ja ykseyttä edistävää ekumeenista liikettä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeenisessa strategiassa nähdään tärkeäksi sekä kirkon ekumeenisesta kasvatustyöstä vastaavien työntekijöiden asenteisiin vaikuttaminen että korostetaan erityisesti työhön ja jäsenten osallistumis- ja toimintamahdollisuuksiin vaikuttavan aineiston merkitystä. (Meidän kirkko 2011, 8–15, 29–32.) Sekä oman tutkimusaineistoni että Ketko-historiikin perusteella koulutus näyttää olevan merkityksellinen ekumeenista oppimista edistävä kirkollisen aikuiskasvatuksen ja aikuiskoulutuksen väline. Ketko-koulutus näyttää antavan osallistujille valmiuksia toimia muuttuneessa toimintaympäristössä sekä tukevan evankelis-luterilaisen kirkon strategian visiota kirkosta. Koulutuksessa kurssilaisille muodostuu käsitys ekumeenisuudesta paikallisseurakuntien toiminnassa näkyvänä keskinäi-

senä yhteytenä, todistuksena ja palveluna. Kurssi aikaansaa myönteisen suhtautumisen ekumeniaan, vahvistaa motivaatiota ja lisää ekumeenisen osallistumisen mielekkyyttä. Ketko-kurssi vaikuttaa kurssilaisten asenteisiin vahvistaen tietoista kristittyjen yhteenkuuluvuutta Kristuksen maailmanlaajaan kirkkoon. Koulutus näyttää myös edistävän uskontojenvälisen rauhan ja yhteistyön mahdollisuuksia.

Tarkasteltaessa ekumeenista oppimista osana kansainvälistyvässä maailmassa tarvittavaa uskontojen lukutaitoa erilaisten kristinuskon tapojen ymmärtäminen ja kunnioittaminen korostuu tietopuolista osaamista tärkeämpänä (Komulainen 2005, 295). Tutkimuksessani havaitsin sekä Ketko-historiikin että oman tutkimusaineistoni kurssilaisten ja ketkosihteerien kokeneen koulutuksen merkitykselliseksi ja jopa omassa elämässään käännteentekeväksi riippumatta siitä, milloin olivat kurssin suorittaneet. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella Ketko-koulutuksessa näyttäisi korostuvan ekumeenisena oppimisena tietopuolista osaamista tärkeämpänä erilaisten kristinuskon tapojen ymmärtäminen ja kunnioittaminen.

Tutkimukseni perusteella Ketko on ekumeenista oppimista edistävä kirkollisen aikuiskasvatuksen ja aikuiskoulutuksen väline ja menetelmä, joka tuo kristittyjä kohti yhteyttä ja ykseyttä sekä antaa välineitä eri uskontojen lähenymiselle. Ekumeenisen kasvatuksen erilaisista määritelmistä Laineen ja Torpan (2010) määritelmä kuvaa Ketko-koulutusta kaikkein parhaiten. Ketko-koulutus on kokonaisvaltaista ja vuorovaikutteista toimintaa. Koulutus välittää informaalia tietoa kristittyjen välisistä eroista ja ekumeenisen liikkeen piirissä saavutetusta lähentymisestä, vaikuttaa asenteisiin, käytökseen ja toimintatapoihin sekä uuden ymmärryksen muodostumiseen ja kurssilaisten ekumeeniseksi kasvamiseen.

Merkittävimmät havaintoni koulutuksen kehittämiseksi ja ketkosihteerien työn kehittämiseksi liittyvät kurssin opetuksen suunnitteluun. Konkreettisten tavoitteiden ja loogisen kokonaisuuden puuttuminen vaikuttaa käytännön opetukseen. Tällä hetkellä, toiminnallisen ketkotyöryhmän puuttuessa, viikonvaihteiden ohjelmien suunnittelu rakentuu ketkosihteerien osaamisien varaan.

Kurssiviikonvaihteiden tavoitteita, opetuksen ajallista jatkumoa ja oppisisältöjä sekä ketkosihteerien tehtäviä tulisi yhdessä tarkistaa.

Ketkon tutkiminen vei minut vieraille vesille. Tutkimusta varten jouduin opiskelemaan kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen alkeet ymmärtääkseni koulutusohjelman kokonaisuuden muutenkin kuin vain kurssilaisten kirjoituksista. Opinnäyteprosessi antoi minulle uutta asiantuntijuutta aikuisten koulutuksen ja kasvatuksen soveltamiseen myös paikallisseurakuntien kontekstissa.

Aikuiskasvatuksen perusteiden opiskeleminen osana opinnäytetyöprosessia nosti esiin kysymyksiä elinikäisen oppimisen mahdollisuuksista kirkossa sekä nuorten ja nuorten aikuisten huomioimisen uskontokasvatuksen painopisteitä, asiakokonaisuuksia ja menetelmiä suunnitella.

Oma valintani opiskella kasvatuksen ja opetuksen perusteet uutena asiana osaksi opinnäytetyötä nosti esiin kysymyksen kirkon työntekijöiden valmiuksista käsitteellisesti ymmärtää kasvatuksen ja opetuksen erot ja miten tämä näkyy käytännössä. Seurakuntien perustyössä kasvatus ja opetus ovat keskeistä toimintaa. Pedagogisten perusvalmiuksien opetus tulisi olla osa kirkon diakonian ja kristillisten kasvatuksen ammatillisia opintoja.

Opinnäytetyöprosessi vahvisti käsitystäni ekumenian kuulumisesta kaikille. Ketko-koulutuksen suorittaneet ovat pääosin teologian opiskelijoita. Myös diakoniatyöntekijät, lähetyssihteerit, kansainvälisen työn sihteerit ja nuorisotyöntekijät tarvitsevat ekumeenista osaamista. Ketko-koulutus tulisi huomioida aikaisempaa vahvemmin Diakonia-ammattikorkeakoulun diakoniaa ja kristillistä kasvatusta opiskelevien vapaavalintaisena opintokokonaisuutena.

Ekumeenisen oppimisen merkitystä pitää korostaa moniuskontoisessa Suomessa. Kristittyjen välisen yhteistoiminnan perusteille rakentuu uskontodialoginen osaaminen ja myös avoimuus uskontoteologiseen keskusteluun.

Jatko-tutkimusaiheena on tärkeää tutkia Ketko-koulutuksen merkitystä toisten kirkkokuntien jäsenille. Toinen mielenkiintoinen tutkimus tulisi kohdentaa yhden lukuvuoden ajan seurantatutkimuksena kurssilaisten asenteiden ja eku-

meenisen oppimisen selvittämiseen. Kolmas tutkimusnäkökulma olisi tutkia syvemmin Ketko-koulutusta kirkollisena aikuiskoulutuksena tai aikuisten uskontokasvatuksen menetelmänä.

8 LÄHTEET

- Aalto, Hanna-Kaisa; Ahokas, Ira & Kuosa, Tuomo. 2008. Yleissivistys ja osaaminen työelämässä 2030 – menestyksen eväät tulevaisuudessa. Hankkeen loppuraportti. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. TUTU-julkaisuja 1/2008.
- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: PS- kustannus, WS Brookwell Oy.
- Andrews, Molly; Squire, Corinne & Tamboukou, Maria (toim.) 2008. Doing Narrative Research. London: SAGE Publications Ltd.
- Arvilommi, Nicola. 2005. Monikulttuurisuus sosiaali- ja terveysalan ammatillisena haasteena. Helsinki: Multiprint.
- Burr, Vivien 1995: An Introduction to Social Constructionism. Luettavissa osoitteessa <http://www.google.fi/books> Viitattu 23.2.2014
- Erkkilä, Raija. 2008. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2005. Kokemuksen tutkimus. Merkitys - tulkinta - ymmärtäminen. 1. painos. Tartu: Guttenberg AS. 195 - 226
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta julkaisuja: Katsauksia ja puheenvuoroja.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä: Vastapaino.
- Eskola, Antti & Suoranta, Juha. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

- Eteläpelto, Anneli & Tynjälä, Päivi 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Juva: WSOY.
- Halmio, Pirkko 1997: Elämän ja kokemuksen ääni – Narratiivisuus ja elämäkerrallinen lähestymistapa opettajatutkimuksessa. Tiedepolitiikka 3/1997.
- Heikkinen, Hannu. 2002. Narratiivisuus- ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa Heikkinen, Hannu & Syrjälä, Leena (toim.): Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Helsinki: Kansanvalistusseura. 3. painos. 184–197.
- Heikkinen, Hannu. 2010. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: PS-kustannus, WS Brookwell Oy. 143–159.
- Heikkinen, Hannu & Syrjälä, Leena (toim.) 2002. Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Helsinki: Kansanvalistusseura.3.painos..
- Helander, Eila. 2011. Monikulttuurisuuden haasteet kansankirkolle. Teoksessa Salminen, Joonas. (toim.) 2011. Vieraanvaraisuus ja muukalaisuus. Ekumeenisessa teologisessa symposiumissa marraskuussa 2010 pidetyt esitelmät. Suomen Teologinen Kirjallisuusseura. Vantaa: Multiprint Oy. 55–76.
- Hietämäki, Minna. 2010. Teologisia lähtökohtia ekumeeniselle kasvatukselle. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirkka. 2010. Ekumeeninen kasvatustieteellinen tutkimus. Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 60–74.

- Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko & Kari, Jouko & Kuusinen, Jorma & Vaherva, Tapio. (toim.) 1983. Kasvatustieteen käsitteistö. Keuruu: Kustanneosakeyhtiö Otava.
- Huttunen, Heikki. 2010. Ekumeenisen toiminnan lähtökohtia. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka. 2010. Ekumeeninen kasvatus. Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu ja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 8–29.
- Hyppänen, Heidi 2013. Narratiivinen tutkimus – vanhempien kokemuksia huoltoriidasta. Pro gradu – tutkielma. Sosiaalityön e – osaamisen maisterikoulutus. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Hytti, Laura. 2010. Pyhä Kohtaaminen. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu ja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 108–120.
- Hänninen, Vilma (2003) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Järvinen, Henri. 2010. Ketko – suomalaisen nuorisoekumenian lippulaiva. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu ja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 55–57.
- Kallioniemi, Arto. 2010. Pedagogisia lähestymistapoja ekumeeniseen kasvatukseen. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka. 2010. Ekumeeninen kasvatus. Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisu ja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 75–91.

- Kallioniemi, Arto. 2015. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksesta ja sen tutkimuksesta. Lapsuudentutkimuksen verkosto. Kuukauden kolumni. Jyväskylän Yliopisto.
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/lanka/lapsuudentutkimuksen-verkosto/kuukauden-kolumni-varhaiskasvatuksen-uskontokasvatuksesta-ja-sen-tutkimuksesta>
Viitattu 6.2.2015
- Karjalainen, Anna-Liisa. 2013. Kirjoittamalla lisää itseymmärrystä. Mielenterveys 3/2013.
- Kauppila, Reijo A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Juva: WS Bookwell Oy. PS-kustannus.
- Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Suomen Evankelisluterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. 2014. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 16, Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus. Helsinki: Unigrafia.
- Kohti Pyhää. Uskontojen kohtaaminen kirkollisissa toimituksissa. 2013 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 2. Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus. Helsinki: Unigrafia.
- Komulainen, Jyri. 2009. Monien uskontojen Suomi. Teoksessa Komulainen, Jyri & Vähäkangas, Mika. (toim.) 2009. Luterilaisen Suomen loppu? Kirkko ja monet uskonnot. Porvoo: WS Bookwell Oy. 12–40
- Komulainen, Jyri & Vähäkangas, Mika. (toim.) 2009. Luterilaisen Suomen loppu? Kirkko ja monet uskonnot. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Komulainen, Jyri. (2005) Systemaattinen teologia ja uskonnonopetus. Teoksessa Kallioniemi, Arto & Komulainen, Jyri. (toim.) 2013. Uskonnonopetus uudella vuosituhanella. Helsinki: Kirjapaja Oy. 280–302.

- Koskelainen, Laura & Nortomaa, Aura & Tiitu, Laura. (toim.) 2013. Vieraasta tutuksi. Ketkon 30 vuotta. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja CI. Helsinki: Kopio Niini.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusisto, Elina. 2011. Avoimesti sitoutuneena. Lähetystyö kristillisessä kasvatuksessa ja vapaaehtoistyössä. Väitöskirja. Teologinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Helsinki: Unigrafia.
- Laine, Antti & Torppa, Mirka. 2010. Ekumeeninen kasvatus. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka. (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 39–52
- Laine, Antti & Torppa, Mirka (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärven Offset Oy. Saarijärvi.
- Lampinen, Virva. 2010. ”Mitä me häviämme jos yritämme tehdä mahdollisimman paljon työtä perheiden kanssa?” Tarina voimavarakeskeisen perhetyön rakentumisesta lastensuojelulaitoksessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma.
- Leppisaari, Irja. 2000. Aikuisen kasvu ja oppiminen kirkossa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon käsitys aikuiskasvatuksesta, aikuisten oppimisesta ja opettamisesta vuosina 1958 – 1990 käydyin asian tuntijakeskustelun pohjalta. Kasvatustieteiden yksikkö, Oulun Yliopisto. Oulu: Oulu University Press.
- Leskinen, Jaakko. (toim.) 1995. Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki: Ykköspaino Oy.

- Meidän kirkko – Ykseyttä etsivä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen strategia vuoteen 2015. 2011. Hyväksytty kirkon ulkoasiain neuvostossa 26.1.2009. Helsinki: Finepress Oy.
- Mylly, Pirjo. 1990. Ketko-kurssi ekumenian ilmentäjänä. Tutkielma diakoni-sosiaalityöntekijä tutkintoa varten. Luther-opisto.
- Pajunen, Mika. 2010. Ekumenia Suomessa. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 30–38.
- Peiponen, Matti. 2010. Miten ekumeeninen kasvatus vaikuttaa ja mimitä se saa aikaan? Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka. (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 218–231.
- Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2005. Kokemuksen tutkimus. Merkitys - tulkinta - ymmärtäminen. 1. painos. Tartto: Gutenberg AS.
- Pruuki, Lassi. 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoja ja työkaluja. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Puolimatka, Tapio. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Raudaskoski, Pirkko. 2006. Aikuiskasvatus käsitteenä ja toimintana. Artikkel. HY/Avoin yliopisto lv 2009–2010. P1 Johdatus kasvatustieteisiin, aikuiskasvatustieteen osuus.
- Rauste-von Wright, Maijaliisa & von Wright, Johan & Soini, Tiina. 2003. Oppiminen ja koulutus. Juva: WS Bookwell Oy.
- Rogers, Jenny. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

- Rusama, Jaakko. 1999. Kohti ykseyttä. Suomen ekumeenisen neuvoston synty ja toiminta 1917–1997. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu Sarja A Nro 75. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LXI. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino OY.
- Salminen, Joonas. (toim.) 2011. Vieraanvaraisuus ja muukalaisuus. Ekumeenisessa teologisessa symposiumissa marraskuussa 2010 pidetyt esitelmät. Suomen Teologinen Kirjallisuusseura. Vantaa: Multiprint Oy.
- Suomen Ekumeeninen Neuvosto. 2013. Toimintakertomus. Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja. CIII
- Syrjälä, Leena 2007: Elämänkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, Juha. & Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Brookwell Oy. 229–243
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Ubani, Martin. 2005. Oppimisteorioista uskonnonopetukseen: Konstruktivismi, narratiivisuus ja spiritualiteettikasvatus. Teoksessa Kallioniemi, Arto & Komulainen, Jyri. (toim.) 2013. Uskonnonopetus uudella vuosituohannella. Helsinki: Kirjapaja Oy. 168–182.
- Uusikylä, Kari & Atjonen, Päivi. 2005. Didaktiikan perusteet. Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Virtanen, Minna Mari. 2013. ”Turvallisuus on itsestäänselvyys, mutta se ei synny tyhjästä” Opettajien näkemyksiä turvallisuuskulttuurista ja

sen kehittämisestä ammatillisessa oppilaitoksessa. Pro gradu – tutkielma. Kasvatustiede. Turun yliopisto. Kasvatustieteen laitos.

Wrang, Mia. 2010. Ekumeeninen kasvatus kansainvälisessä nuorten aikuisten toiminnassa. Teoksessa Laine, Antti & Torppa, Mirka (toim.) 2010. Ekumeeninen kasvatus – Mitä opimme toisiltamme? Suomen Ekumeenisen Neuvoston julkaisuja XC. Suomen Lähetysseura. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy. 204–207.

Liite 1. Aineistopyyntö kurssilaisille.

Kirjoita Ketkosta - tue tutkimusta!

Oletko suorittanut Ketkon? Onko lähipiirissäsi kurssin suorittaneita? Kokemuksesi ovat arvokkaita. Toivon, että kirjoitat niistä minulle. Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelija ja teen opinnäytetyön Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisosaaston Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelmasta, Ketkosta.

Opinnäytteessäni selvitän, millaisia valmiuksia ja näkemyksiä Ketko on antanut siihen eri aikoina osallistuneille kansainväliseen ja ekumeeniseen toimintaan.

Tutkimukseni tiedonlähteenä ovat Ketkoon vuosien varrella osallistuneet. Tutkimusmenetelmäni narratiivinen. Tarinamuotoinen kurssikokemuksen jakaminen antaa osallistujalle vapauden kertoa ne muistot, joilla hänelle itselle on ollut erityistä merkitystä sekä mitä ja miten hän omia kokemuksiaan haluaa tuoda julkiseksi. Tutkimukseni kannalta ja myös Ketkon 30-vuotisen historian tallentamiseksi jokaisen osallistujan tarina on merkityksellinen. Lyhytkin teksti on tärkeä ja pienetkin muistot hyödyllisiä ja merkittäviä.

Toivon, että kertomuksessasi vastaat ainakin näihin kysymyksiin:

- Mistä sait tiedon Ketkosta?
- Kuinka ohjauduit kurssille opiskelijaksi ja miten koit opiskelemisen?
- Kirkkokuntasi ja Ketkon-vuosikurssisi?
- Mitkä asiat ovat jääneet päällimmäisenä mieleesi?
- Millaisia vaikutuksia kurssilla oli elämääsi, urapolkuusi ja kristilliseen identiteettiisi?
- Millaisia vaikutuksia kurssilla oli ajatteluusi ja käsityksiisi?
- Oliko kurssilla vaikutusta motivaatioosi ja mahdollisuuksiisi osallistua ekumeeniseen toimintaan?
- Entä uskontojen väliseen vuoropuheluun?

Odotan kertomustasi 2.6.2014 mennessä sähköpostilla:

virpi.paulanto@student.diak.fi

tai osoitteella: Metsäläntie 27, 01900 Nurmijärvi (+358 400 204 277).

Lisätietoja saat tarvittaessa minulta tai opinnäytetyöni ohjaajalta

Mikko Malkavaaralta mikko.malkavaara@diak.fi

Tutkimuksen aineisto tulee vain tutkijan käyttöön ja luovutetaan tutkimuksen valmistamisen jälkeen Suomen Ekumeeniselle Neuvostolle arkistoitavaksi.

Toivon, että innostut kertaamaan Ketko-muistojasi. Näin tehden tuet tutkimusta, joka toivottavasti innostaa ihmisiä matkalla kohti Kristuksen kirkon ykseyttä.

Jään odottamaan kertomustasi Ketkosta ja kiitän jo etukäteen.

Liite 2. Aineistopyyntö ketkosihteereille.

Kirjoita Ketkosta – tue tutkimusta!

Ketko-historiikin tietojen perusteella olet toiminut Ketkosihteerinä koulutusohjelman 30-vuotisen historian aikana. Kokemuksesi ovat arvokkaita. Toivon, että kirjoitat niistä minulle.

Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelija ja teen opinnäytetyön Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisosaaston Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelmasta, Ketkosta.

Opinnäytteessäni selvitän, millaisia valmiuksia ja näkemyksiä Ketko on antanut siihen eri aikoina osallistuneille kansainväliseen ja ekumeeniseen toimintaan.

Tutkimukseni tiedonlähteenä ovat Ketkoon vuosien varrella osallistuneet opiskelijat ja kurssisihteerit. Tutkimusmenetelmäni narratiivinen. Tarinamuotoinen kurssikokemuksen jakaminen antaa osallistujalle vapauden kertoa ne muistot, joilla hänelle itselle on ollut erityistä merkitystä sekä mitä ja miten hän omia kokemuksiaan haluaa tuoda julkiseksi. Tutkimukseni kannalta ja myös Ketkon 30-vuotisen historian tallentamiseksi jokaisen osallistujan tarina on merkityksellinen. Lyhytkin teksti on tärkeä ja pienetkin muistot hyödyllisiä ja merkittäviä.

Toivon, että kertomuksessasi vastaat ainakin näihin kysymyksiin:

- Mistä sait tiedon Ketkosta?
- Kuinka ohjauit kurssille kurssisihteeriksi ja miten koit tehtävässä toimimisen?
- Kirkkokuntasi ja Ketkosihteerinä toimimisen vuosi/vuodet?
- Mitkä asiat ovat jääneet päällimmäisenä mieleesi?
- Millaisia vaikutuksia kurssisihteerinä toimimisella oli elämääsi, urapolkuusi ja kristilliseen identiteettiisi?
- Millaisia vaikutuksia kurssista vastaamisella oli ajatteluusi ja käsityksiisi?
- Oliko kurssisihteerin tehtävillä vaikutusta motivaatioosi ja mahdollisuuksiisi osallistua ekumeeniseen toimintaan?
- Mitä ajattelet uskontojen välisestä vuoropuhelusta osana kurssisisältöjä?
- Millaisia valmiuksia ja osaamista ajattelet kurssin antaneet opiskelijalle?

Odotan kertomustasi 30.1.2015 mennessä sähköpostilla:

virpi.paulanto@student.diak.fi

Tutkimuksen aineisto tulee vain tutkijan käyttöön ja luovutetaan tutkimuksen valmistamisen jälkeen Suomen Ekumeeniselle Neuvostolle arkistoitavaksi.

Suomen ekumeeninen neuvosto

Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelma (Ketko)

26.3.2004

Tässä paperissa esitetään Suomen ekumeenisen neuvoston asettamat kriteerit Ketko-nimen käytölle.

Ketko on lyhenne ja tarkoittaa kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelmaa. Ketko on Suomen ekumeenisen neuvoston toimintaa.

Tavoitteet:

- Hahmottaa paikallista, kansallista ja kansainvälistä ekumeenista toimintaa tutustumalla paikallisen tason jokapäiväiseen ekumeniaan, järjestöekumeniaan ja kansainväliseen ekumeeniseen työhön.
- Ymmärtää eri kristillisten kirkkokuntien tunnustusta, traditiota, rukous- ja jumalanpalveluselämää.
- Antaa välineitä havainnoida, miten kirkkokunnat itse ymmärtävät itsensä.
- Auttaa näkemään kristikuntaa yhdistäviä laajoja historiallisia kaaria ja lisätä ymmärrystä kristillisten kirkkokuntien kehityslinjoista ja syistä.
- Rohkaista osallistujia kysymysten tekemiseen rakentavassa hengessä.
- Auttaa ymmärtämään, miksi kirkkojen yhteistyövälineitä tarvitaan.
- Kannustaa osallistujia pohtimaan omaa kristityn identiteettiään kirkkojen välisen ykseyspyrkimysten näkökulmasta.
- Jakaa tietoa erilaisista ekumeenisista osallistumismahdollisuuksista ja ekumeenisesti ajan-kohtaisista kysymyksistä.

Kesto:

- Koulutus kestää neljä (kaksi- tai) kolmepäiväistä viikonloppua.
- Opiskelua on yhteensä 70 tuntia (sisältäen kotitehtävät).

Menetelmät:

- Luennot, erilaiset ryhmätyöt ja kokemuksellinen oppiminen.
- Osallistuminen eri kirkkokuntien jumalanpalveluselämään.
- Osallistujien oma pohdinta
- Kotitehtävät: viikonloppujen välille annetaan tehtäviä ajankohtaisiin ekumeenisiin teemoihin, omiin toimintamahdollisuuksiin ja eri kristillisiin kirkkoihin tutustumiseen liittyen.
- Vierailut: kurssiviikonloput vietetään eri kristillisten kirkkokuntien vieraina.

Sisältö:

- Ekumenian eri näkökulmat:
 - Ekumeenisen liikkeen historia
 - Ekumenia ja lähetystyö (esim. Suomen lähetys neuvosto)
 - Ekumenia ja Raamattu
 - Eettiset kysymykset ekumeniassa
 - Ekumenian hyvät tavat, tärkeimmät ekumeeniset sopimukset /asiakirjat
 - Ekumenia ja kansainvälinen nuorisotyö (esim. EYCE, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi)
 - Paikallinen ekumenia (esim. paikalliset ekumeeniset toimikunnat)
 - Kristilliset järjestöt
 - Kansainväliset ekumeeniset järjestöt (esim. Suomen vapaa kristillinen neuvosto)

Suomen ekumeeninen neuvosto

Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelma (Ketko)

26.3.2004

- Kristilliset järjestöt:
Vähimmäisvaatimuksena:
 - Suomen evankelis-luterilainen kirkko
 - Suomen ortodoksinen kirkko
 - Katolinen kirkko Suomessa
 - mielellään Anglikaaninen kirkko Suomessa
 - Vapaa kristillisuus, mahdollisimman laajasti (ks. SEN:n jäsenjärjestöt)

Kouluttajat:

- Kirkkojen tai kristillisten yhteisöjen palveluksessa työskentelevät asiantuntijat tai Ketkon aihepiirin muuten perehtyneet henkilöt.
- Jokaisen kristillisen yhteisön esittelee yhteisöön kuuluva ja sen hyvin tunteva jäsen (mahdollisuuksien mukaan).
- Puhujien sukupuolijakaumaan pyritään kiinnittämään huomiota.

Rahoitus:

- Ketkon periaatteena on, että kouluttajat ja tilat ovat käytössä korvauksetta.
- Kurssi on osallistujille maksuton. Jokainen kuitenkin huolehtii itse omista ruokailuista ja majoituksesta.
- Paikallisen kurssin taloudellisista edellytyksistä vastaa paikallinen Ketko-työryhmä.

Paikallinen Ketko-vastaava:

- Paikalliselle Ketkolle nimetään vastuhenkilö (Ketko-vastaava), joka vastaa Ketko-koulutuksen toteuttamisesta paikallisen Ketko-työryhmän avustamana.
- Paikallinen Ketko-vastaava on itse käynyt Ketkon.
- Paikallisen Ketko-vastaavan tehtävänä on pitää yhteyttä nuorisajaostoon jaoston nimeämän yhdyshenkilön kautta ennen Ketkon alkua, sen aikana ja sen päätyttyä. Paikallinen kurssirunko toimitetaan hyvissä ajoin ennen kurssin alkua yhdyshenkilön kautta nuorisajaoston hyväksyttäväksi.

Käytännön vinkkejä:

- Ketko-todistukset kirjoittaa *jaosto/Suomen ekumeeninen neuvosto*.
- Valtakunnallisella tasolla Ketkoja koordinoi jaoston nimeämä yhdyshenkilö.
- Kurssin voi toteuttaa yhteistyössä esimerkiksi Kristillisen opintokeskuksen kanssa.
- Paikallinen Ketko-vastaava saa tukea ja apua jaostolta.

Liite 4.

Ketko-kurssi sl 2014- kl2015

Luterilainen ja anglikaaninen 26.-28.9.2014

pe 26.9.

17.30 Kahvitarjoilu

18.00 Kurssin aloitus + kotitehtävän purku

19.00 Ekumenia sosiaalisena liikkeenä ennen instituutionalistumista.

TT Pastori Martti Muukkonen

20.00 Iltahartaus

päivä päättyy noin klo 20.30

la 27.9.

10 Luterilaisuus. Pastori Marjaana Toiviainen

11.30 – 12 lounastauko (omat eväät)

12 Luterilaiset herätysliikkeet

Herännäisyys: Tiia Orpana ja Miikka Huuskonen

Viidesläisyys: Pastori Janne Sironen

14.30 Kahvitauko

15 Luterilaisuus Suomessa. Chris Montgomery, teol.yo.ja Raamattuopiston kv.opiskelijoita.

17.30 Iltahartaus

päivä päättyy noin klo 18

su 28.9

10 Anglikaaninen messu ja kirkkokahvit (nyyttäriperiaatteella)

12 Anglikaanisuuden esittely, pastori Tuomas Mäkipää, St.Nicholsin srk:n kirkkoherra

13 Vastuuviikko. Anna Hyvärinen, SEN:n Vastuuviikon projektisihteeri

14 Viikonlopun palaute ja kotitehtävän anto

päivä päättyy noin klo 15

Liite 5.

Ketkokurssi 2014-2015

Ortodoksinen viikonvaihte 14.-16.11.2014

pe 14.11.2014

Kotikirkko, Liisankatu 29A 4.krs

17.30 Ehtoopalvelus, toimittavat isä Lars Ahlbäck ja nuorisokanttori Joakim Pietarinen

18.30 Kahvitarjoilu

18.45 Lars Ahlbäck ja Joakim Pietarinen puhuvat liturgiasta ja rukoukslauluista
päivä päättyy noin klo 20

la 15.11.2014

10.00 Liturgia, Profeetta Elian Kirkko, Lapinlahdenkatu 2 (hautausmaalla)

12.00 Jumalansynnyttäjä ja pyhät, isä Teemu Toivonen, Mirolybov- sali, Liisankatu 29A
4.krs

13.00 Kotitehtävän purku

14.00 Lounastauko, omat eväät

14.30 Kävely Suomen Ekumeenisen Neuvoston toimistolle, Eteläranta 8 (sisään
Unioninkadun puolelta)

15.00 Kirkkojenvälisen ekumenian historia ja tämänpäiväinen haasteet. Isä Heikki
Huttunen

Kahvitarjoilu

Päivä päättyy noin klo 17.00

su 16.11.2014

10.00 Liturgia, Uspenskin katedraali

12.00 Ajan pyhittäminen, monikulttuurisuus ortodoksisessa kirkossa ja ortodoksinen
Filantropia, isä Heikki Huttunen

Päivä päättyy noin klo 15.30

Liite 6.

Ketko-kurssi sl 2014- kl2015

Vapaiden suuntien viikonvaihte 6.-8.2.2015

perjantaina 6.2.

Baptistikirkko, Erottajankatu 1A, 2 krs.

Talon ulko-ovessa summeri ”Betel”, jota painamalla ovi aukeaa sisäänpäin

18.00 Rukoustilaisuuteen osallistuminen ja esittely, Jari Portaankorva
päättyy noin klo 20

Kurssilaisten mukana Ketkokoordinaattori Annamari Muikku (ort.)

lauantaina 7.2.

Suomen NNKY-liiton toimistolla, Helsingin Kampissa, Pohj. Rautatiekatu 23 B, käynti porttikäytävästä, summeri on. Talo on sama, jossa hotelli Helka ja ravintola Helkan Keittiö A-rapussa. Jos joku eksyy, Helkan vastaanottotiskiltä voidaan opastaa tai noutaa.

12.30 – 15

NNKY:n toiminnanjohtaja Pirjo-Liisa Penttinen kertoo NNKY:n toiminnasta ja Global Christian Forumin toiminnasta

Kurssilaisen mukana Ketkokoordinaattori Annamari Muikku (ort.)

sunnuntaina 8.2.

10 Metodismin esittely, Timo Virtanen

11 Metodistien jumalanpalvelus ja kirkkokahvit

Päivä päättyy noin klo 13

Kurssilaisten mukana SEN:n nuorisosaaston varapj Annariina Hakala (kat.)

Ohjelman lisäksi kurssilaisilta edellytetään itsenäisesti tai pienryhmänä vierailua Vapaakirkon, Saalemin tai IEC:n (International Evangelical Church in Finland) tilaisuuteen sekä kotitehtävänä Changemaker, EAPPI ja Kirkon Ulkomaanavun toimintaan tutustumista internetiä ja muita aineistoja hyödyntäen. Itsenäiset tehtävät tulee palauttaa ketkosihteerille (laura.tiitu@helsinki.fi) ennen viimeistä viikonvaihdetta 13.-15.3.2015.

Hyvää kurssiviikonvaihdetta!

Laura Tiitu ja Virpi Paulanto

Liite 7.

Ketko-kurssi sl 2014- kl2015

Katolisen kirkon viikonvaihte ja kurssin päätös 13.-15.3.2015

perjantaina 13.3.

Katolinen kirkko, Pyhän Henrikin Katedraaliseurakunta

Pyhän Henrikin aukio 1.

Klo 17.30 Ristintie hartaus (kirkossa)

Klo 18.00 Kahvit ja Ketkokurssilaisten tutustuminen (srk-salissa)

Klo 19.00 Ekumeenisen kokouksen simulaatio (srk-salissa)

Ilta päättyy noin klo 20.30

lauantaina 14.3.

Studium Catholicum, Ritarikatu 3

Klo 10 -12 Tutustuminen Katoliseen kirkkoon.

Dominikaaniveli Garbriel ja kirkon jäsen Mónica Garcia-Salmones

Klo 12-13 Lounas (omakustanne)

Mikael Agricolan kirkko, Tehtaankatu 23

Klo 13.30 osallistuminen Iona-seminaariin

Iona-seminaari Helsingissä 13.-15.3.2015

Rohkaisevia malleja elää yhteisöelämää!

<http://www.tuomasmessu.fi/muu-toiminta/ionaseminaari-helsingissa-13-15-3-2015/>

Klo 16.00 hartaus Mikael Agricolan kirkossa

Päivä päättyy noin klo 17.30

sunnuntaina 15.3.

Pyhän Henrikin Katedraaliseurakunta, Pyhän Henrikin aukio 1

Klo 11.00 messu Pyhän Henrikin kirkossa

Messun jälkeen kurssin päätös Suomen Ekumeenisen Neuvoston puheenjohtajan piispa

Teemu Sippon residenssissä. Rehbinderintie 21 (Eirassa), n. 15 min. kävely Henrikistä.

Päivä päättyy noin klo 15.00

Palauta kotitehtävä joko sähköpostitse tai paperilla Ketkosihteerille 13.3. mennessä.

Hyvää kurssiviikonvaihdetta!

Helsingin ja Joensuun Ketkosihteerit

Ketkokoordinaattori